

TC.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

KLİNİK PSİKOLOGLARIN ZİHİNSELLİĞİ; ANNE
BABA TUTUMLARI, PSİKOLOJİK ZİHİNLİLİK VE
EMPATİ DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Yüksek Lisans Tezi

Başak YAVUZARSLAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ

İstanbul, 2023

TEZ TANITIM FORMU

YAZAR ADI SOYADI : Başak YAVUZARSLAN
TEZİN DİLİ : Türkçe
TEZİN ADI : Klinik Psikologların Zihinselliği; Anne Baba Tutumları, Psikolojik Zihinlilik ve Empati Düzeyi Arasındaki İlişki
ENSTİTÜ : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
ANABİLİM DALI : Psikoloji
TEZİN TÜRÜ : Yüksek Lisans
TEZİN TARİHİ : 10.07.2023
SAYFA SAYISI : 82
TEZ DANIŞMANLARI : Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ
DİZİN TERİMLERİ : Psikolojik Zihinlilik, Anne Baba Tutumu, İlgilendirme, Kontrol, Empati, Klinik Psikolog, Terapi.
TÜRKÇE ÖZET : Bu çalışma kapsamında Klinik psikologların anne baba tutumları, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir.
DAĞITIM LİSTESİ : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Başak YAVUZARSLAN

TC.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı
Klinik Psikoloji Bilim Dalı

KLİNİK PSİKOLOGLARIN ZİHİNSELLİĞİ; ANNE
BABA TUTUMLARI, PSİKOLOJİK ZİHİNLİLİK VE
EMPATİ DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Yüksek Lisans Tezi

Başak YAVUZARSLAN

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ

İstanbul, 2023

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Başak YAVUZARSLAN

.../.../2023

JÜRİ ÜYELERİNİN KABUL VE ONAY SAYFASI
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Başak YAVUZARSLAN'ın Klinik Psikologların Zihinselliği; Anne Baba Tutumları, Psikolojik Zihinlilik ve Empati Düzeyi Arasındaki İlişki adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan _____

Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ

(Danışman)

İmza

Üye _____

Prof. Dr. Canan TANIDIR

İmza

Üye _____

Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEZEROĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2023

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Çalışmanın amacı klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu araştırmanın örneklem grubunu Türkiye’de yaşayan, en az 1 yıl mesleki deneyimi olan ve en az 10 danışan takip etmekte olan 150 klinik psikolog (24-49 yaş aralığında; 100 kadın, 50 erkek) oluşturmaktadır. Araştırma verileri; Psikolojik Zihinliliğin Dengelenmiş Dizini, Empati Ölçeği, Ana Babaya Bağlanma Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanmış Sosyodemografik Veri Formu kullanılarak elde edilmiştir.

Araştırma sonuçlarında, kadın katılımcıların psikolojik zihinlilik puanı erkek katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<.05$). Psikolojik zihinlilik düzeyi yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>.05$). Klinik psikologların psikolojik zihinlilik puanı ile mesleki deneyimi arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$). Her ne kadar toplam psikolojik zihinlilik puanları arasında bir fark saptanmasa da psikolojik zihinliliğin ilgi ve içgörü boyutlarında yaş ve mesleki deneyimle bir artış göze çarpmaktadır.

Klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyi ile empati düzeyi arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.475^{**}$). Klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyi ile kendisinin terapi alma durumu karşılaştırıldığında; Terapi alan klinik psikologların puanı terapi almayan klinik psikologlardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<.05$).

Klinik psikologların empati düzeyleri cinsiyete göre karşılaştırıldığında toplam puana göre kadınların puanı erkeklerin puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<.05$). Fakat empatik ilgi/sempati boyutunda cinsiyete göre anlamlı fark bulunamamıştır ($p>.05$). Klinik psikologların empati düzeyleri yaş grubuna göre karşılaştırıldığında toplam puan ile bilişsel empati, empatik ilgi/sempati ve sosyal yeti boyutlarında anlamlı fark bulunamamıştır ($p>.05$). Ancak emosyonel yanıt boyutunda 24-29 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanı 40-99 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Klinik psikologların empati düzeyi ile mesleki deneyimi arasında toplam puan ile bilişsel empati, empatik ilgi/sempati ve sosyal yeti boyutlarında anlamlı fark bulunamamıştır ($p>.05$) Ancak emosyonel yanıt boyutunda 1-5 yıl ve 5-10 yıl mesleki deneyimi olan katılımcıların puanı 10 yıl ve üzerinde mesleki deneyimi bulunan katılımcıların

puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Klinik psikologların empati düzeyi ile terapi alma durumu arasında toplam puan ile bilişsel empati ve sosyal yeti boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>.05$). Ancak empatik ilgi/sempati boyutunda terapi almayan katılımcılar; emosyonel yanıt boyutunda ise terapi alan katılımcılar lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$).

Klinik psikologların anne baba tutumuna ait toplam puanları ve alt boyutlarının psikolojik zihinlilik düzeyi ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkisi olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$) [Anne Tutumu (Toplam): ($r=.361^{**}$); Anne İlgi: ($r=.346^{**}$); Anne Aşırı Koruyuculuk: ($r=.249^{**}$); Baba Tutumu (Toplam): ($r=.458^{**}$); Baba İlgi: ($r=.451^{**}$); Baba Aşırı Koruyuculuk: ($r=.191^{*}$)]. Klinik psikologların anne ve baba tutumuna ait toplam puan, anne ilgi ve baba ilgi, boyutlarının empati düzeyi ile arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkisi olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Ancak anne aşırı koruyuculuk ile baba aşırı koruyuculuk boyutlarının empati düzeyi ile arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p<.05$) [Anne Tutumu (Toplam): ($r=.282^{**}$); Anne İlgi: ($r=.376^{**}$); Anne Aşırı Koruyuculuk: ($r=-.047$); Baba Tutumu (Toplam): ($r=.358^{**}$); Baba İlgi: ($r=.430^{**}$); Baba Aşırı Koruyuculuk: ($r=-.073$)].

Klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyi ile empati düzeyi arasında ise pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur [$(p<.05)$ ($r=.475^{**}$)].

Bu sonuçlara göre klinik psikolog örnekleminde olumlu anne baba tutumları ile psikolojik zihinlilik ve empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Zihinlilik, Anne Baba Tutumu, Empati, Klinik Psikolog

SUMMARY

The aim of the study is to examine the relationship between parental attitude, psychological mindedness and empathy levels of clinical psychologists. The sample group of this study consists of 150 clinical psychologists (between the ages of 24-49; 100 female, 50 male) living in Turkey, with at least 1 year of professional experience and following at least 10 clients. The research data was obtained by using the Balanced Index of Psychological Mindedness, Empathy Scale, Parental Attachment Scale and the Sociodemographic Data Form prepared by the researcher.

In the results of the study, the psychological mindedness score of female participants was found to be significantly higher than the score of male participants ($p < .05$). The level of psychological mindedness does not show a significant difference with regards to age ($p > .05$). There was no significant difference between the psychological mindedness score of clinical psychologists with regards to their professional experience ($p > .05$). Although there is no difference between the total psychological mindedness scores, there is an increase in the interest and insight dimensions of psychological mindedness with regards to age and professional experience.

The psychological mindedness level of clinical psychologists who received therapy was found to be significantly higher than clinical psychologists who did not receive therapy ($p < .05$).

When the psychological mindedness level of clinical psychologists was compared with their therapy receipt status; the score of clinical psychologists who received therapy was found to be significantly higher than clinical psychologists who did not receive therapy ($p < .05$).

When the empathy levels of clinical psychologists were compared according to gender, the total score of women was significantly higher than the score of men ($p < .05$). However, no significant difference was found in the empathic interest/sympathy dimension with regards to gender ($p > .05$). When the empathy levels of clinical psychologists were compared according to age group, no significant difference was found in total score and cognitive empathy, empathic interest/sympathy and with regards to social competence dimensions ($p > .05$). However, in the emotional response dimension, the score of the participants in the

24-29 age group was significantly higher than the score of the participants in the 40-49 age group. There was no significant difference between the empathy level of clinical psychologists and with regards to their professional experience in the total score and in the dimensions of cognitive empathy, empathic interest/sympathy and social competence ($p > .05$). However, in the emotional response dimension, the score of the participants with 1-5 years and 5-10 years of professional experience was significantly higher than the score of the participants with 10 years or more of professional experience. There was no significant difference between the empathy level of clinical psychologists with regards to the presence of personal therapy in total score, cognitive empathy and social competence dimensions ($p > .05$). However, a significant difference was found in favor of the participants who did not receive therapy in the empathic interest/sympathy dimension and in favor of the participants who received therapy in the emotional response dimension ($p < .05$).

It was found that the total scores and sub-dimensions of clinical psychologists' parental attitude had a positive and significant relationship with the level of psychological mindedness ($p < .05$) [Maternal Attitude (Total): ($r = .361^*$); Maternal Care ($r = .346$); Maternal Overprotectiveness: ($r = .249$); Paternal Attitude (Total): ($r = .458$); Paternal Care: ($r = .451$); Paternal Overprotectiveness: ($r = .191$)]. It was determined that clinical psychologists' total score of mother and father attitude, maternal care and paternal care dimensions had a positive and significant relationship with empathy level ($p < .05$). However, no significant relationship was found between the dimensions of maternal overprotectiveness and paternal overprotectiveness and empathy level ($p < .05$) [Maternal Attitude (Total): ($r = .282^*$); Maternal Care: ($r = .376$); Maternal Overprotectiveness: ($r = -.047$); Paternal Attitude (Total): ($r = .358$); Paternal Care: ($r = .430^*$); Paternal Overprotectiveness: ($r = -.073$)]. A positive and moderately significant relationship was found between the level of psychological mindedness and empathy level of clinical psychologists [($p < .05$) ($r = .475^{**}$)].

According to these results, it can be said that there is a significant relationship between positive parental attitudes, psychological mindedness and empathy level in the clinical psychologist sample.

Keywords: Psychological Mindedness, Parental Attitudes, Empathy, Clinical Psychologist

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
EKLER LİSTESİ	ix
ÖN SÖZ.....	x
GİRİŞ	1
ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZLERİ	3
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	6
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	6
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	7
1.1. PSİKOLOJİK ZİHİNLİLİK	7
1.1.1. <i>Psikolojik Zihinlilik ve Tarihsel Gelişimi.....</i>	7
1.1.2. <i>Psikolojik Zihinlilik ile İlgili Yapılan Bazı Çalışmalar.....</i>	9
1.1.3. <i>Terapide Psikolojik Zihinlilik.....</i>	11
1.2. EMPATİ	12
1.2.1 <i>Terapide Empati.....</i>	14
1.3. EBEVEYNLİK	17
1.4. ANNE BABA TUTUMLARI	18
İKİNCİ BÖLÜM	22
YÖNTEM VE TEKNİKLER.....	22
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	22
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	22
2.3. ARAŞTIRMANIN BAĞIMLI VE BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERİ	22
2.4. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	23
2.4.1. SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU.....	23
2.4.2. PSİKOLOJİK ZİHİNLİLİĞİN DENGELENMİŞ DİZİNİ (PZDD)	23
2.4.3. EMPATİ ÖLÇEĞİ (EÖ).....	24
2.4.4. ANA BABAYA BAĞLANMA ÖLÇEĞİ (ABBÖ).....	25

2.5. ETİK	26
2.6. VERİLERİN İSTATİSTİKSEL ANALİZİ.....	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	28
BULGULAR.....	28
3.1. KLİNİK PSİKOLOGLARIN DEMOGRAFİK BİLGİLERİNE YÖNELİK BULGULAR	28
3.2. ARAŞTIRMAYA AİT TANIMLAYICI BULGULAR	30
3.3. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN DAĞILIMINA YÖNELİK BULGULAR	31
3.4. PSİKOLOJİK ZİHİNLİLİK DÜZEYİNE YÖNELİK BULGULAR.....	33
3.5. EMPATİ DÜZEYİNE YÖNELİK BULGULAR	36
3.6. KLİNİK PSİKOLOGLARIN ANNE BABA TUTUMU, PSİKOLOJİK ZİHİNLİLİK DÜZEYİ VE EMPATİ DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK BULGULAR.....	41
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	44
TARTIŞMA VE YORUM.....	44
4.1. PSİKOLOJİK ZİHİNLİLİK DÜZEYİNE YÖNELİK SONUÇLARIN TARTIŞILMASI.....	44
4.2. EMPATİ DÜZEYİNE YÖNELİK SONUÇLARIN TARTIŞILMASI.....	47
4.3. ANNE BABA TUTUMU, PSİKOLOJİK ZİHİNLİLİK DÜZEYİ VE EMPATİ DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK SONUÇLARIN TARTIŞILMASI.....	50
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	53
SONUÇ.....	53
5.1. DEMOGRAFİK VERİLER VE TANIMLAYICI İSTATİSTİKLERE YÖNELİK ELDE EDİLEN SONUÇLAR	53
5.2. KARŞILAŞTIRMA ANALİZLERİNE YÖNELİK ELDE EDİLEN SONUÇLAR	54
5.3. KORELASYON ANALİZİNE YÖNELİK SONUÇLAR.....	56
ÖNERİLER	57
KAYNAKÇA	58
EKLER.....	72
EK-A ANA BABAYA BAĞLANMA ÖLÇEĞİ-I.....	72
ANA BABAYA BAĞLANMA ÖLÇEĞİ-II	74
EK-B PSİKOLOJİK ZİHİNLİLİĞİN DENGELENMİŞ DİZİNİ	76
EK- C EMPATİ ÖLÇEĞİ	77
EK-D SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU	81

KISALTMALAR

ABBÖ	:	Ana Babaya Bağlanma Ölçeği
PBI	:	Parental Bounding Instrument
PZDD	:	Psikolojik Zihinliliğin Dengelenmiş Dizini
PZ	:	Psikolojik Zihinlilik
EÖ	:	Empati Ölçeği

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Klinik Psikologların Demografik Bilgileri	29
Tablo 2. Klinik Psikologların Anne Baba Tutumları, Psikolojik Zihinlilik ve Empati Düzeylerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler	30
Tablo 3. Klinik Psikologların Anne Baba Tutumları, Psikolojik Zihinlilik ve Empati Düzeylerine Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	32
Tablo 4. Klinik Psikologların Psikolojik Zihinlilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	33
Tablo 5. Klinik Psikologların Psikolojik Zihinlilik Düzeylerinin Yaş Grubuna Göre Karşılaştırılması	34
Tablo 6. Klinik Psikologların Psikolojik Zihinlilik Düzeylerinin Mesleki Deneyime Göre Karşılaştırılması	35
Tablo 7. Klinik Psikologların Psikolojik Zihinlilik Düzeylerinin Kendisinin Terapi Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması	36
Tablo 8. Klinik Psikologların Empati Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	37
Tablo 9. Klinik Psikologların Empati Düzeylerinin Yaş Grubuna Göre Karşılaştırılması	38
Tablo 10. Klinik Psikologların Empati Düzeylerinin Deneyime Göre Karşılaştırılması	39
Tablo 11. Klinik Psikologların Empati Düzeylerinin Kendisini Terapi Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması	40
Tablo 12. Klinik Psikologların Anne Baba Tutumu, Psikolojik Zihinlilik Düzeyi ve Empati Düzeyi Arasındaki İlişki.....	42

EKLER LİSTESİ

EK-A. Anne Babaya İlişkin Görüşler Ölçeği

EK-B. Psikolojik Zihinliğin Dengelenmiş Dizini

EK-C. Empati Ölçeği

EK-D. Sosyodemografik Veri Formu

EK-E. Özgeçmiş

ÖN SÖZ

Tez sürecimde öğrenme isteğimi, merakımı ve araştırma arzumu her anlamda destekleyen, karşılaştığım zorluklara yapıcı çözümler getiren ve umutsuzluğa düştüğüm anlarda manevi desteğini esirgemeyen çok sevgili tez danışmanım ve değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Hatice GÜNEŞ'e bu süreci en iyi şekilde yönetmeme sağladığı katkılardan ve desteklerinden ötürü çok teşekkür ediyorum.

Akademik hayatım boyunca gelişimime yön veren, bana kattıkları ile mesleki görüşlerimi zenginleştiren tüm lisans ve yüksek lisans hocalarıma çok teşekkür ediyorum.

Bu zorlu, bir o kadar da keyifli süreçte yakınımnda olsun olmasın tezime katkıda bulunan ve en önemlisi ailem gibi destek olan, tüm dostlarıma teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde büyük emek vermiş, maddi ve manevi desteklerini her zaman hissettiğim, sevgilerinden güç aldığım sevgili annem Hülya TEMİZKAN, sevgili babam Mehmet TEMİZKAN ve biricik kardeşim Ozan TEMİZKAN başta olmak üzere canım teyzeme ve anneanneme, hayatımın her anında yanımda oldukları için tüm aileme sonsuz teşekkür ediyorum.

En önemlisi birlikteliğimiz boyunca anlayışını, desteğini, inancını ve sevgisini esirgemeyen, hayatımın en zor zamanlarında ve her anımda olduğu gibi bu eğitim sürecimde de yanımda olduğu, minnettarlığımı ve sevgimi kelimelerle ifade edemeyeceğim hayat arkadaşım, sevgilim, canım eşim Furkan YAVUZARSLAN'a ve beni bambaşka bir şekilde ve bambaşka bakış açıları ile anne olarak alana yeniden döndüren sevgili oğlum Ali Burak YAVUZARSLAN'a sonsuz teşekkür ediyorum ve bu çalışmayı onlara ithaf ediyorum.

Başak YAVUZARSLAN

GİRİŞ

Psikolojik zihinlilik kavramı günümüze değin pek çok araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır.

Psikolojik zihinliliği yalnızca bilişsel süreçlerle ilişkilendiren çalışmalar (Grant 2001; Boylan, 2006) olduğu gibi, psikolojik zihinlilik üzerine yapılan çalışmaların büyük bir kısmında psikolojik zihinliliğin bir yetenek boyutu olduğu kadar ilgi boyutunu da içerdiği belirtilmiştir; dolayısıyla psikolojik zihinliliğin bireyin düşünce, duygu ve davranışlarını anlamaya dönük bir ilgi ve yeteneği içeren bir kavram olduğu söylenebilir (Applebaum, 1973; McCallum ve Piper, 1996; Nyklíček ve Denollet, 2009).

Bununla birlikte, psikolojik zihinliliğin ruh sağlığının olumlu yordayıcılarından birisi olduğu ve psikolojik danışma sürecinin etkililiğinde önemli bir rol oynadığı da birçok farklı araştırma ile ortaya konmuştur (Beitel ve diğ., 2009; McCallum ve diğ., 2003; Nyklíček ve diğ., 2010; Piper ve diğ.,2001). Bu bulgular doğrultusunda, psikolojik yardım veren profesyonellerin psikolojik zihinlilik kavramının psikolojik danışma sürecine ve sonucuna etkisinin farkında olmasının önemli olduğu düşünülmektedir. (Denizli, Pamukçu ve Meydan, 2016).

Empati, kişinin karşısındakinin hissettiği duyguları yaşamamış olmasına rağmen onu anlamasıdır (Hogan, 1969). Bir başka tanıma göre ise empati bir başkasının duygusal durumuna ve bilişsel konumuna cevap olarak ortaya çıkan ve bunlarla uyumlu olan duygusal bir tepkidir (Eisenberg ve Strayer, 1987). Bu tanıma göre empati çok bileşenlidir. Bunlardan ilki bilişsel, ikincisi ise duygusal bileşendir. Bilişsel bileşen farkındalık, anlayış, bir kişinin bir başkasının duygusal durumu veya bilişsel durumu veya o kişinin başına gelen bir şeyden nasıl etkilenebileceğidir. Duygusal bileşen ise başkalarının duygularını deneyimleme ve iletme eğilimidir (Topçu, 2008).

1) Ebeveynin tutumlarının çocukluk ve sonrasında yetişkinlik yaşamında bireyin empati becerileri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Çocuğuna karşı empatik yaklaşarak rol model olan ebeveynler, çocuğun empati becerisinin gelişiminde önemli rol oynarlar (Cotton, 2001).

Geçtan (1999)'a göre çocuğun dünyaya gelmesinde ve yetişmesinde önemli rolü olan ve çocuktan birinci derecede sorumlu olan ebeveynler çocuğa karşı tutumlarıyla

çocuğun gelişimini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedirler. Anne ile çocuk arasında kurulan sağlıklı iletişim, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesini sağlar ve başkaları ile olumlu ilişki kurması için temel oluşturur (Schneider, 1993; Cotton, 2001).

Ebeveyn tutumlarının bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerindeki etkileri hem çocukluk döneminde (Yap ve Jorm, 2015) hem ergenlik döneminde (Eun vd. 2018; Yap vd., 2014) hem de yetişkinlik döneminde (Weich, vd., 2009) görülmektedir. Destekleyici ebeveyn tepkilerinin (örneğin rahatlatıcı ve yapıcı başa çıkma yöntemlerini öğretmek) çocukların duygularla yapıcı bir şekilde başa çıkmalarını ve aynı zamanda başkalarının duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını duygusal bağlamda okumayı öğrenmelerini sağlaması beklenir (Eisenberg, Cumberland ve Spinrad, 1998). Bu da psikolojik zihinliliğe sahip olmanın göstergelerinden biridir.

Bağlanma ile ilgili araştırmalarda da çocukların, ebeveynlerinin yetiştirme tutumlarına ilişkin zihinsel temsilleri aracılığıyla ebeveynlerinin yetiştirme tutumlarından etkilendiklerini göstermektedir. (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985). Bu nedenle, ebeveynliğin önemi araştırılırken çocukların yetiştirilme tutumlarına ilişkin algılarını göz önünde bulundurmak önemlidir (Markus vd., 2003).

Çocukluk döneminde psikolojik zihinliliğin gelişimini açıklamaya çalışan birçok teori olsa da hiçbiri tamamen ikna edici değildir. Aslında psikolojik zihinliliğin tek bir gelişimsel olaya veya aile modeline atfedilmesi sonuçsuz bir araştırma olacaktır. Diğer eğilimler, yetenek ve ilgiler gibi, çevresel etkiler, genetik donanım vb. birçok karmaşık etkileşimin ürünü olmalıdır. Örneğin; kadınlar neden erkeklerden daha yüksek psikolojik zihinliliğe sahiptir? Ebeveynin psikolojik zihinliliğe sahip olmada rolü nedir? Cinsiyetin bu özelliğin gelişimindeki rolü nedir? Bu ve bunun gibi psikolojik zihinliliğin kökenleri ve etkilendiği değişkenler hakkında öğrenilecek çok şey vardır. (Farber, 1985).

Tüm bunlar ışığında klinik psikolog örnekleme üzerinde bu üç kavramın birbiri ile ilişkisinin ve kavramların alt boyutları ile nasıl ilişkilendiğinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu çalışmanın klinik psikologların psikolojik zihinliliği, anne baba tutumu ve empati düzeyi ilişkisinin anlaşılması ile literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Bu araştırmanın amacı, klinik psikologlarda psikolojik zihinlilik, empati düzeyi ve anne baba tutumlarının sosyodemografik değişkenlere göre anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi ve klinik psikologlarda anne baba tutumu, empati düzeyi ve psikolojik zihinlilik arasındaki ilişkilerin incelenmesidir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda yanıt aranan hipotezler aşağıda sırayla verilmiştir:

H1: Klinik Psikoloğun cinsiyeti ile psikolojik zihinlilik puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Klinik Psikoloğun yaşı ile psikolojik zihinlilik puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Klinik Psikoloğun mesleki deneyim süresi ile psikolojik zihinlilik puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Klinik psikoloğun kendisinin terapi alıyor olması ile psikolojik zihinlilik puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Klinik Psikoloğun cinsiyeti ile empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H6: Klinik Psikoloğun yaşı ile empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H7: Klinik Psikoloğun mesleki deneyim süresi ile empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H8: Klinik psikoloğun kendisinin terapi alıyor olması ile empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H9: Anne aşırı koruyuculuk puanı ile psikolojik zihinlilik puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H10: Anne ilgi puanı ile psikolojik zihinlilik puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H11: Baba aşırı koruyuculuk puanı ile psikolojik zihinlilik puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H12: Baba ilgi puanı ile psikolojik zihinlilik puanı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H13: Anne aşırı koruyuculuk puanı ile empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H14: Anne ilgi puanı ile empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H15: Baba aşırı koruyuculuk puanı ile empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H16: Baba ilgi puanı ile empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Araştırmanın Önemi

Psikolojik zihinlilik, psikoterapistlerin hem profesyonel olarak hem de kişisel olarak yaşamlarının önemli bir parçasıdır. Psikoterapi süreci, terapistlerin başkalarının güdeleri, semptomları, bu semptomların anlamları ve içsel süreçleri hakkında düşüncelerini gerektirir. Gerçekten de terapistler başkalarının deneyimlerini anlamada kendi deneyimlerini kullanırlar (Farber, 1985).

Terapistlerde psikolojik zihinlilik ve terapist özellikleri başlıklı, klinisyen, danışanla empati, öz anlayış ve terapötik ittifak arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışmanın sonuçları, daha yüksek düzeyde psikolojik zihinliliğe sahip terapistlerin, danışanlarına karşı daha yüksek düzeyde empatiye, daha fazla öz anlayışa ve terapötik ittifak geliştirme becerisine sahip olduğunu göstermektedir. (Daw ve Joseph, 2010). Danışanın erken çocukluk deneyimleri terapötik ittifak için gerekli olmakla birlikte bu ittifakın gelişmesi, terapistin danışanla olumlu ve güvene dayalı bir ilişki içinde olmasını da gerektirir (Zetzel, 1956).

Klinik psikologlarda da danışan merkezli olma ve yoğun empati becerisini geliştirmek, iyi bir dinleyici olmak, iç gözlem yapmak ve açık fikirli olmak, hoşgörülü ve sabırlı olmak, güven sağlamak, duygusal durumlar karşısında dirençli olmak, eleştirel ve analitik olmak gibi özelliklerin bulunması gerekir (<https://marmarapsikoloji.com.tr/klinik-psikolog>, 2023).

Dolayısıyla bunlardan hareketle klinik psikologların erken dönem çocukluk deneyimleri, danışanların duygularını ve düşüncelerini anlayarak empati yapabilme becerileri psikolojik zihinliliğin anne baba tutumu ve empati düzeyi için önemli bir faktör olabileceğini düşündürmektedir.

Çocukların fiziksel ve ruhsal olarak sağlıklı gelişiminde aile içindeki “psikolojik atmosfer” belirleyici bir rol oynar. Bu atmosfer, Darling ve Steinberg’in (1993) “ebeveynlik bağlamı” olarak tanımladığı, anne babaların çocuk yetiştirme konusundaki temel inançlarını, değerlerini, tutum ve davranışlarını kapsar (Sümer, Aktürk ve Helvacı, 2010).

Ailenin çocuğa karşı tutum ve davranışları çocuğun tutum ve davranışlarını biçimlendirir ve bu da çocuğun kişiliğinin gelişmesi açısından çok önemlidir. Çocuğun ailesi ile olan ilişkileri, sosyal çevresine karşı olan tutum ve davranışları için belirleyicidir. Bu çocuğun güven duygusu geliştirmesi ve sosyal ilişkilerinde uyumlu davranış biçimlerini sergilemesi, sorunlar karşısında çözüm odaklı olması açısından oldukça önemlidir (Yavuzer, 2006).

Bu sebeple anne baba tutumları ve bu tutumların çocuk tarafından algılanışı çocuğun benlik gelişimi ve kişiliğinin oluşmasında önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Toktamış, 2008). Bu bağlamda klinik psikologların psikolojik zihinlilikleri ve empati yetilerinin gelişiminde algıladıkları anne baba tutumlarının önemli olabileceği düşünülmektedir.

Son zamanlarda psikolojik zihinlilik kavramı ile ilgili çalışmalar yapılsa da eski anlamıyla ele alınmaya devam etmiş ve bu konuda yeni bir yaklaşım geliştirilememiştir (Rai, Punia, Choudhury ve Mathew, 2015). Türkiye’de de psikolojik zihinlilik ile ilgili çalışmalar yeni yürütülmeye başlamış olup araştırılması gereken bir alan olmaya devam etmektedir. Bu kavramın terapideki rolü, psikoloğun etkinliğini ve danışanın terapiden yararlanma düzeyini belirliyor oluşu da terapi için önemini göstermektedir. Bu bağlamda başarılı bir terapi ortamı yaratılabilmesi, birlikte izlenecek yol ve tedavi süreçlerinin sağlam ve güvenilir bir çerçevede sürmesi, tedavinin işlevselliği ve devamı açısından bu kavramların araştırılması oldukça önemlidir. Ve tüm bu süreçleri yürütecek olan klinik psikologların psikolojik zihinliliğinin araştırılmasının, kendi gelişim ve eğitim süreçleri ile mesleki yetkinlikleri üzerinde pozitif bir etki sağlayacağı düşünülmüştür.

“Ayrıca bu değişkenler arasında psikolojik zihinlilik gibi olumlu kişilik özellikleri, sosyal ve duygusal uyum gibi nitelikleri belirlemede rol oynayan, ayrıca psikolojik yardım sürecinin etkililiğiyle ilişkili olduğu bilinen bir kavramın daha çok incelenmesi ve üzerinde durulmasının psikolojik yardım veren meslekler açısından

uygulamaya dönük yararlarının da yüksek olacağı düşünülmektedir” (Denizli, Pamukçu ve Meydan, 2016 s.426).

Bu araştırmada klinik psikolog örnekleminde psikolojik zihinlilik ve empati düzeyinin algılanan anne baba tutumu ile ilişkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Elde edilen sonuçların terapistlerin kendi süreçlerine eğilmesi (eğitim, süpervizyon ve kendi terapi süreçleri vb.), farkındalık ve iç görü kazanmasına ve danışanın terapiden elde edeceği yararın artırılmasına yönelik çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın örnekleminin evreni temsil ettiği varsayılmaktadır. Katılımcıların verilen ölçekleri içten ve gerçeği yansıtacak şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin, araştırmanın amacına yönelik yeterli olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın örneklemini Türkiye’de yaşayan en az 1 yıl ve üzeri mesleki deneyimi olan ve en az 10 danışan takip etmekte olan 150 klinik psikolog ile sınırlıdır.

Araştırmada elde edilen bulgular Psikolojik Zihinliliğin Dengelenmiş Dizini Ölçeği (PZDD), Empati Ölçeği (EÖ), Ana Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) ve Sosyodemografik veri formu ile sağlanan verilerle sınırlıdır.

Bu araştırmada psikolojik zihinliliği etkileyen birçok faktörden yalnızca anne baba tutumu, empati düzeyi ve bunların bazı sosyodemografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir.

Boylamsal bir çalışma olmadığından zaman içerisinde oluşabilecek değişimler tespit edilemeyecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde sırayla psikolojik zihinlilik, empati, ebeveyn tutumları ile bu kavramların birbirleri ile olan ilişkilerine dair kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Psikolojik Zihinlilik

Bu bölümde psikolojik zihinlilik kavramının tanımı, tarihsel gelişimi ve terapiadaki rolü ve hakkında yapılan bazı araştırmalar ve sonuçları ele alınacaktır.

1.1.1. Psikolojik Zihinlilik ve Tarihsel Gelişimi

Freud 1895'te psikoanalitik psikoterapiler için hasta seçiminin nasıl olması gerektiği ile ilgili düşüncelerini dile getirirken “uygunluk” (suitability) terimini kullanmıştır. Psikolojik zihinlilik kavramı, ilk olarak Freud'un bahsettiği psikoanalitik terapilere uygun danışanları belirleme ilgisinden doğmuş ve ilk zamanlarda psikanalitik çerçevede tanımlanmıştır (Boylan, 2006).

Psikolojik zihinlilik, soyut bir süreci temsil eder, doğrudan gözlemlenmesi mümkün olmadığından tanım açısından karmaşıktır.

Psikolojik zihinlilik kavramı, ilk olarak 1973 yılında Appelbaum tarafından ortaya atılmıştır. Bu terim, bireylerin düşünceleri, duyguları ve eylemleri arasındaki ilişkileri gözlemleyerek, deneyimlerinin ve davranışlarının anlamlarını ve nedenlerini anlama yeteneğini ifade etmektedir (Nykliček ve Denollet, 2009).

Psikanalitik bir bakış açısıyla psikopatolojiye odaklanan McCallum ve Piper (1990) psikolojik zihinliliği dinamik (intrapsişik) bileşenleri belirleme ve bunları bireyin zorlukları ile ilişkili düşünme yeteneği olarak tanımlamıştır (Grant, 2001).

Psikolojik zihinlilik kavramı aynı zamanda iç görü, içebakış, bireyin kendisi ile ilgili bilinç, gözlem yetisi, farkındalık ve kendine odaklanma gibi kavramlar ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır (Mccallum ve Piper, 1996).

“Morton Reiser (1971) psikolojik zihinliliğin şunlardan oluştuğunu ileri sürmüştür; (1) simgesel anlamlara ve geçmişteki yaşamlarıyla arasında benzerliklere duyarlılık (2) başkalarının duygulanımsal yaşantılarıyla eş duyum (3) insan davranışının altında yatan güdülere ilgi duymak. Psikolojik zihinlilik dış yönelimli, devindirici ve zorlayıcı bir duygu olan meraktan daha içsel yönelimli, düşünsel

doğalı ve kabullenicidir” (Akhtar, 2009, s.73). “David Werman (1979) ise tersine psikolojik zihinliliğin sadece kişinin kendisini gözlemlemesinde değil de dış dünyaya bakışında da izlenebileceğini belirtmiştir. şans eseri ortaya çıkan olayları kabullenememe ve dış dünyadaki belirsizliğe katlanamama sıklıkla yetersiz psikolojik zihinliliğin dış göstergeleridir” (Akhtar, 2009, s.73).

Grant (2001) psikolojik zihinliliği bir üstbiliş olarak tanımlamış ve “bireyin kendisinin ya da diğerlerinin nasıl ve neden o şekilde davrandığını, dışındığını ve hissettiğini sorgulamasına dönük duygusal ve zihinsel bir yatkınlık” olarak ifade etmiştir. (Denizli vd., 2016).

Boylan’a göre psikolojik zihinli kişi, öznel deneyimi dış olaylarla ilişkilendirirken dikkatini ie çevirir. Böyle bir kişi hem bilişsel hem de duygusal süreçleri kullanır (Boylan, 2006).

Nyklicek ve Denollet psikolojik zihinliliği; kişinin kendi psikolojik durumu ve içsel süreçlerinin farkında olma ve bunları yansıtma konusundaki ilgi ve yeteneği şeklinde tanımlamıştır (Nyklíček ve Denollet, 2009).

Bir kişi (kadın veya erkek olsun), duygulara erişebiliyorsa, yeni fikirlere açıksa, kendini ve başkalarını anlamaya istekliyse ve kendisinin ve başkalarının davranışlarının anlamı ve motivasyonuyla ilgileniyorsa, psikolojik zihinli olarak kabul edilir (Rai vd., 2015).

Günümüzde psikolojik zihinlilik kavramı ile ilgili yapılan araştırmalar, psikolojik zihinliliğin ruh sağlığı ile ilişkisini ortaya koymuştur. Örneđin, psikolojik zihinliliğin kaygı, depresyon, somatizasyon, uyku sorunları gibi birçok sorunu gidermede olumlu yönde katkısı olduğu bulunmuştur (Conte vd., 1996; Nyklíček vd., 2010). Ayrıca psikolojik zihinlilik düzeyi yüksek olan danışanların terapinin taleplerine kolayca yanıt verdikleri ve yine danışanların terapiden sağladıkları yararın arttığına dair araştırma bulguları elde edilmiştir (McCallum vd., 2003; Piper vd., 2001).

Yurtdışında son yıllarda psikolojik zihinlilik konusunda yapılan birçok araştırmayla birlikte (Örneđin; Boylan, 2006; Nyklíček ve Denollet, 2009; McCallum ve Piper, 2003; Ogrodniczuk ve Joyce, 2003), Türkiye’de bu kavrama ilişkin çalışmaların da sayıca arttığı görülmekte ve daha fazla araştırılması gereken bir kavram olarak önemini korumaktadır (Örn. Balođlu ve Harris, 2003; Demir, 2005;

Hisli Şahin ve Yeniçeri, 2015; Candemir Nazlı 2017; Çeker Banu 2021, Narmanlı D., Ebru 2022).

1.1.2. Psikolojik Zihinlilik ile İlgili Yapılan Bazı Çalışmalar

Psikolojik Zihinlilik, hakkında yapılan araştırmalarda birçok faktörle ilişkisi olduğu ortaya konulan bir kavramdır.

Kısa süreli dinamik yönelimli psikoterapi gören hastaların hangi özelliklerinin psikoterapide kalımı etkilediğinin, bu konuda anahtar rol oynadığı düşünülen psikolojik zihinliliğin ve bununla ilişkili olabilecek diğer (iç görü, üstbiliş, kişilik örgütlenme düzeyi ve nesne ilişkileri niteliği gibi) kavramların psikoterapide kalım ve psikoterapiden yararlanım ile ilişkilerinin araştırıldığı bir çalışmada hastaların psikolojik zihinlilik düzeyleri, psikoterapide kalım üzerinde etkisi olan diğer birçok faktör ile anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur (Candemir, 2017).

Psikolojik zihinlilik ve sosyal anksiyete bozukluğu ilişkisini inceleyen bir araştırmada sosyal anksiyete bozukluğunun sebep olduğu kaygı düzeyinin psikolojik zihinlilikteki içgörü boyutu ile ilişkili olduğu, sosyal anksiyete düzeyi arttıkça iç görü düzeyinin azaldığı, sosyal anksiyete düzeyi azaldıkça iç görü düzeyinin arttığı bulunmuştur (Tülgün, 2020).

Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri ile psikolojik zihinlilik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanma ile psikolojik zihinlilik arasında negatif yönlü bir ilişki, güvenli bağlanma ve saplantılı bağlanma ile psikolojik zihinlilik arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Çeker, 2020).

Partner şiddetinin çocukluk travmatik yaşantıları, psikolojik zihinlilik ve başa çıkma stratejileri ile ilişkisini inceleyen bir araştırmada, psikolojik zihinliliğin partner şiddeti ile negatif yönde anlamlı bir ilişkisi bulunmuştur (Akbaş 2021).

Psikolojik zihinlilik ve algılanan anne-baba tutumu ilişkisini inceleyen bir araştırmada, psikolojik zihinliliğin demokratik anne baba tutumu ile pozitif, koruyucu ve otoriter anne baba tutumu ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi olduğu sonucuna varılmıştır (Narmanlı Demir, 2022).

Yaşama atfedilen anlam ile bazı değişkenlerin psikolojik belirtiler üzerine etkisinde psikolojik zihinliliğin rolünü araştıran bir çalışmada, ayrılma reddedilme,

zedelenmiş özerklik ve başarısızlık gibi şema alanları ile psikolojik belirtilerin tümü psikolojik zihinlilik ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Psikolojik zihinlilik, yaşama anlam atfetme, amaç atfetme gibi değişkenler ise birbiriyle pozitif yönde ilişkili bulunmuştur (Karataş-Akarçay, 2022).

Psikolojik zihinliliğin erken çocukluk döneminde oluşmuş olabileceği varsayılır; çünkü yapılan bir araştırmada yetişkinler tarafından yapılan bildirimlere göre psikolojik zihinlilik ile erken dönem anne bakımı arasında pozitif ilişki ve annenin bakımı reddi ile negatif ilişki gösterilmiştir (Alvarez ve ark., 1998).

McCallum ve arkadaşları (2003), aleksitimi ve psikolojik zihinliliğin kısa süreli psikoterapilerdeki sonucuna ilişkin yaptıkları araştırmada duyguları tanımada zorluk ve dışsal odaklı düşünme boyutlarında daha yüksek psikolojik zihinlilik ve daha düşük aleksitimi düzeylerinin genel olarak tedaviye olumlu yanıtla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur.

Psikolojik zihinliliği, kişilik ve bağlanma güvenliği üzerinden yordamaya ilişkin bir araştırmadan elde edilen bulgulara göre; psikolojik zihinliliği yüksek olan bireylerin terapi sürecinde daha uyumlu oldukları ortaya konulmuştur (Beitel ve Cecero, 2003).

Psikolojik Zihinlilik, ebeveyn bağı ve yetişkin bağlanması arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir araştırmada, psikolojik zihinliliğin çocuklukta algılanan anne bakımı ile pozitif, babanın aşırı koruyuculuğu ile negatif olarak ilişkilidir (Bourne, Berry ve Jones, 2014).

Psikopatoloji, psikolojik süreç değişkenleri ve sosyodemografik değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyen bir araştırma sonucuna göre; psikolojik esneklik ve psikolojik zihinlilik (İçgörü alt ölçeği) depresyon, anksiyete ve stres ile anlamlı şekilde ilişkilidir ve psikolojik zihinlilik her üç psikopatolojiyi de öngörmektedir (Pang, Giloi, Omar ve ark. 2021).

1.1.3. Terapide Psikolojik Zihinlilik

Psikolojik zihinlilik birçok terapist tarafından, başta psikanalitik psikoterapi olmak üzere, çoğu psikolojik terapi biçimi için temel bir ön koşul olarak kabul edilir.

Özellikle psikoterapi uygulaması, terapistlerin erken dönem deneyimlerini, anılarını ve duygularını sürekli olarak yeniden harekete geçirmeye hizmet ettiğinden psikolojik zihinliliğin terapist tarafından kullanılması ve başkalarına yardım etmedeki etkinliği, terapistlerin bu yeteneklere sahip oluşu ile terapide bunu kullanma arzusunu arttıran bir faktör olarak görülmektedir (Farber,1985).

Ayrıca, psikoterapist olmanın olmazsa olmaz koşulunun psikolojik zihinlilik düzeyi ile karakterize edildiği varsayımı da yapılmaktadır (Manley, 1999). Psikoloji alanında akademik ve profesyonel performansın tutarlı bir yordayıcısı olan bu nitelik geleceğin psikologlarının başkalarını anlama, hastaların mahremiyetleri, güdeleri ve deneyimlerine karşı duyarlılık ve ilgileri üzerinde çok önemli olumlu değişikliklere yol açtığı belirtilmiştir (Pitariu, Iliescu, Tureanu ve Peleaşa 2006).

Terapistin psikolojik zihinliliğinin yüksek oluşu ile etkili psikoterapi uygulamasına katkıda bulunabilmesi birbiri ile ilişkili kabul edildiğinden (Wolitzky ve Reuben, 1974) psikolojik zihinlilik psikoterapide gerekli olan yetkinliklerden biri sayılır.

Farber (1983), çoğunluğu psikodinamik yönelim ile çalışan 60 psikoterapistten oluşan bir örneklem üzerinde yaptığı bir çalışmada uygulamaları sırasında terapistlerin giderek daha fazla psikolojik zihinliğe sahip oldukları, kendilerinden emin ve farkındalık düzeylerinin arttığını bulmuştur. Yine ilgili başka bir çalışmada, bir meslek olarak psikoterapiye ilgi duyanların zaten psikolojik olarak düşünmeye eğilimleri olduğunu ve bunun mesleki eğitim ve uygulama nedeniyle arttığını öne sürmüştür (Farber, 1983).

Psikolojik zihinlilik, terapide kalım ve terapötik çalışmaya katılım ile anlamlı derecede ilişkili bulunurken terapi sonucu ile ilişkilendirilmemiştir (McCallum ve Piper,1990;1997). Psikolojik farkındalığın uzun süreli terapi ile gelişebileceğini ve farklı terapi biçimleri için faydalı bir seçim kriteri olabileceğini öne sürmüşler ve kişinin kendisine karşı psikolojik olarak duyarlı olma becerisinin başkalarına karşı psikolojik olarak duyarlı olma becerisinden daha zor olduğunu ifade etmişlerdir. Genel olarak, psikolojik farkındalığın sağlıklı bir özellik olduğunu, kişinin kendisi ve

başkaları hakkında daha fazla iç görü sahibi olmasına ve kişinin olumlu ve olumsuz yönleri arasında daha fazla denge kurmasına yol açtığını düşünmektedirler.

Conte, Buckley, Picard ve Karasu (1995) tarafından yapılan bir çalışmada kişinin herhangi bir psikiyatrik bozuklukta da psikolojik zihinliliğe sahip olabileceği, kendini ve başkalarının duygularını anlamaya istekli, yeni fikirlere açık olabileceği dolayısıyla da psikolojik zihinliliğin hastaları psikopatolojiden korumadığını aksine tedavi sonucunu iyileştirmede işlevsellik gösterdiği bulunmuştur (Beitel ve Cecero, 2003).

Psikolojik zihinlilik, klinisyenler tarafından dinamik yönelimli psikoterapi ile tedavi edilen hastalar için önemli bir özellik olarak kabul edilmektedir. Terapi sürecinde terapötik ilişkinin yaratılması için yeterli olmasa da terapötik ilişkiyi güçlendirmeye yardımcı olduğu bilinmektedir (Conte, Ratto ve Karasu, 1996).

Conte, Ratto ve Karasu (1996) tarafından yapılan bir araştırma sonucuna göre ise yüksek psikolojik zihinlilik ve devam edilen terapi seanslarının sayısı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Conte vd.,1996). Dolayısıyla terapi görme süresi arttıkça psikolojik zihinlilik de gelişecektir.

Psikiyatrik bir örnekleme psikolojik zihinlilik ve psikoterapi sonrası semptom azalması konulu bir araştırmanın sonucuna göre, terapinin başlangıcındaki psikolojik zihinlilik ile anlamlı bir ilişki bulunamasa da terapi sürecinde psikolojik zihinliliğin iç görü boyutundaki artışın psikolojik semptomların çoğunda azalma sağladığı bulunmuştur (Nyklíček, Majoor ve Schalken, 2010).

Özetle psikolojik zihinlilik gelişebilen bir özellik olup terapistin sahip olduğu önemli yetkinliklerden biri olarak görülmekte, terapi sürecinde olumlu etkiler yaratmaktadır. Dolayısıyla hem terapist hem danışan açısından terapideki önemi yadsınamayacak kadar büyüktür.

1.2. Empati

Henüz evrensel olarak kabul edilmiş bir empati tanımı olmamakla birlikte, yazarların vurguladıkları yönler göre de farklılık gösterir (Stojiljković, Djigić ve Zlatković, 2012). Tanımlar, kendi hisleri ve yaşantısını bir kenara bırakarak diğer insanları incelemek onların his ve yaşantıları ile daha çok ilgilenmek ve onlara

yardım etme isteğine sahip olmaktan (Hoffman, 1978), başkasının duygularını kendisininmiş gibi deneyimleme ve duygularını anlayıp yorumlayabilme, diğer kişinin ne düşündüğünü ve hissettiğini bilmeye (Davis, 1980) kadar geniş bir alanı kapsar.

Antik Yunanda “empathēi” terimini ilk kez Aristo kullanmıştır ancak psikoloji ile ilgili literatürde empati terimi ilk kez 1897’de "Einfühlung" kelimesi olarak Theodor Lipps tarafından kullanılmıştır. Lipps'e göre empati, bir insanın kendisini karşısındaki bir nesneye yansıtması, onun içinde hissetmesi ve bu şekilde o nesneyi anlaması sürecidir. Empati, nesneyi içselleştirerek ve özümseyerek anlama sürecini ifade eder. Aynı zamanda benliğin ve ötekinin tanınmasında empatiyi anahtar bir kavram olarak betimlemiştir (C. Boulanger, C. Lançon, 2006; akt: Soysal 2017).

Freud, empatinin ötekinin ruhsallığı karşısında nasıl konumlandığımızı anlamamızı sağlayan bir mekanizma olduğunu belirtmiştir (Freud, 1921 akt: Soysal, 2017).

Rogers’a göre empati, kişinin kendini karşısındaki kişinin yerine koyarak onun dünyasına girip, olaylara onun gözünden bakabilmesi ve aralarındaki sözlü veya sözsüz iletişimle onun yaşadıklarına dahil olabilme becerisidir (Rogers, 1976; akt: Akkoyun, 1983).

Dökmen (2015) empatiyi bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır şeklinde tanımlamıştır.

Yine birçok yazar farklı empati kavramları tanımlamıştır. En yaygınları bilişsel ve duygusal empatidir (Davis, 1980, Davis, 1983, Decety ve Jackson, 2004, Mehrabian ve Epstein, 1972). Bilişsel empati, başka bir kişinin ne düşündüğü veya hissettiğini bilme yeteneğini içerir ve “zihin teorisi” kavramına benzer. Duygusal empati ise benzer bir duyguyu gerçekten yaşamayı içerir (Rueckert ve Naybar, 2008).

Tarihsel olarak empati kavramı 1950’li yıllara kadar bilişsel yönü ile, 1960’lı yıllarda bilişsel yönüne ek olarak duyuşsal yönü ile ve 1970’li yıllarda ise başkasının duygularının anlaşılması ve ona iletilmesi süreci de dahil edilerek tanımlanmıştır

(Ural, 2010). Ve zaman içerisinde empatiye yönelik yapılan tanımlamaların boyutlarında değişikliğe gidilmiştir (Altınok, 2022).

Empati kavramının terapide önemli bir boyut kazanması ise Rogers ve Kohut ile birlikte olmuştur. Empati terapi sürecinde hastanın iç dünyasını hissetmek olarak işlev gösterirken Carl Rogers, terapinin başarılı olmasını terapistin empatik anlayışı ile ilişkilendirmiştir (Rogers, 1957; akt: Soysal, 2017).

Klinik görüşme ve terapi süreçlerinin temel ögesi olarak tanımlanan empati kavramı, bireyi içsel olarak, bilinçte olmayan, bilinçdışı öğelerden duyabilme kapasitesinin kavramsallaştırılmasında kullanılan bir terim olmakla birlikte birden fazla düşünce akımı tarafından tanımlanmış psikolojik, psikanalitik, davranışçı gibi farklı birçok ekol tarafından terapi süreçlerine dahil edilmiş ve tedavi yöntemlerine uyarlanmıştır. Aynı zamanda günümüz toplumunda etkili iletişim tekniği olarak nitelendirilen empati kavramı hakkında tartışmalar devam etmekte ve kavram olarak önemini korumaktadır. (Soysal, 2017).

1.2.1 Terapide Empati

Empatinin psikoterapideki yeri uzun süredir tartışılmaktadır. Bu konudaki görüşler bazı insanların doğuştan empati yeteneği olduğu ve bu sayede psikolojiye eğilimli veya bu alanda yetenekli (psychologically minded) olduğu yönündedir (Özbay ve Canpolat, 2003).

Dökmen (2015) 'e göre bir insanın karşısındaki bir kişi ile (özellikle bir terapistin/danışmanın karşısındaki hasta/danışan ile) empati kurabilmesi için gerekli olan öğeleri şöyle özetleyebiliriz;

Empati kuracak kişi, kendisini karşısındakinin yerine koymalı, olaylara onun bakış açısıyla bakmalıdır. Empati kurabilmenin ön koşulu, karşımızdaki kişinin hem duygularını hem de düşüncelerini doğru olarak anlamaktan geçer. Empatiyi tanımlarken bu noktayı ele aldığımızda, empatinin iki temel bileşeninden söz etmiş oluruz. Bunlar, empatinin bilişsel ve duygusal bileşenleridir. Karşımızdaki kişinin ne düşündüğünü anlamamız bilişsel bir etkinlikken, karşımızdaki kişinin ne hissettiğini anlamamız duygusal bir etkinliktir. Son olarak, empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın, karşıdaki kişiye iletilmesi gerekir. Karşımızdaki kişinin

duygularını ve düşüncelerini tam olarak anlasak bile, eğer anladığımızı ona ifade etmezsek empati kurma süreci tamamlanmış olmaz.

Empati terapistte gerçekliği ispatlanmamış bir bilgi sunduğundan tek başına bir psikoterapi tekniği olarak kullanılamaz ve her teknikte terapist tarafından mutlaka kullanılması gerekmez. Yalnız psikoterapide ortaya çıktığında neden oluştuğuna dair yapılacak sorgu değerli bir öznel süreç olabilir ve bu yönü ile hastayla iyi bir ilişki kurmak için bir yaklaşım biçimi olarak düşünülebilir (Özbay vd., 2003).

Ferenczi (1931), terapide gerçek bir empatinin hastaya karşı bir direnç veya antipati oluştuğu durumlarda bile terapistte yardımcı olduğunu, hasta ile olan ilişkide daha derin bir iç görü ile hastaya alan açabilmenin bu sayede mümkün olduğunu vurgulamıştır.

Bir psikoterapist, terapi sırasında kendi psikolojisini kullanmak zorundadır. Bunu en iyi şekilde yapabilmek için psikoterapistin kendi psikolojisini tanması gerekmektedir. Örneğin psikanalistler bu amaçla psikanaliz sürecinden geçmektedirler. Yani psikoterapist terapi sırasında kendi öznelliğini kullanmaktadır (Özbay vd., 2003).

Rogers, terapistlerin danışanlarının duygularını yansıtmaya çalışarak empati gösterebileceklerini ileri sürmüştür ancak bu danışanların sözlerini tekrarlamak veya söyledikleri son şeyi tekrarlamak şeklinde yanlış yorumlanmıştır (Rogers, 1975).

Genel olarak, anlamlı ilişkiler bulamayan bu çalışmalara rağmen, terapist empatisinin gerçekten de psikoterapide çok önemli bir değişken olduğunu öne süren çok sayıda kanıt vardır (Watson, 2002).

Terapide empatinin birçok olumlu etkisi vardır. Danışanların terapistte güvenmelerine yardımcı olur ve ayrıca danışanların kendi duygularını daha net anlamalarına yardımcı olur. Dahası, empatik bir tepki, danışanın kendi problem çözme yeteneğini kolaylaştırır çünkü duygularını anlamalarına yardım edildiğinde daha fazla kontrol sahibi hissetmeye başlar ve danışanın kendisini ve ortaya koyduğu sorunu keşfetmesini teşvik eder veya kolaylaştırır (Jones-Smith, 2021).

Bir terapistin empatik anlayış tutumu danışanın içsel referanslarını doğru olarak algılaması, danışanın içsel referanslarına dair duygusal unsurları ve onlara vermiş olduğu anlamları aynı tutarak onun içsel referansları adeta kendisine aitmiş

gibi ve o kimse “imiş gibi” yaşaması ve bu “miş gibi” olma koşulunu hiçbir zaman aklından çıkarmadan yaşadığı algılamadır (Patterson,1980).

Terapistler ancak danışanlarına kabul, ilgi, güven, saygı ve empati ile karakterize edilen danışmanlık ilişkileri sağladığında, danışan duygusal ve ruhsal dengesini yeniden kazanabilir (Jones-Smith, 2021).

Fiedler (1950), tecrübesiz terapistlerin danışanlarını duygusal olarak değil, entelektüel olarak anladıklarını ve danışanların düşünce şekillerine göre düşünmekte zorlandıklarını buldu. Ona göre entelektüel anlayış, danışanların söylediklerinin alt metnini değil, yüzeysel anlamını kavramak demektir. Oysa doğru empatik anlayış terapistin danışanın deneyimini ona geri yansıtarak “anladığını” iletmesidir (Pierce, 2016).

Sonuç olarak empatik bir terapist kendi bakış açılarının ve deneyimlerinin farkındalığını korurken danışanları dinleme ve anlama yeteneğine sahip olan biridir (Kaluzeviciute, 2020).

Jeanne Watson (2002) empatinin terapide danışanın yol almasının en önemli belirleyicisi olduğunu şu şekilde ifade eder; “Terapistlerin danışanlarına duyarlı olarak uyum sağlayabilmeleri için onları hem bilişsel hem duygusal olarak anlayabilmeleri gerekir. Empati ancak kişilerarası, bilişsel ve duygusal olmak üzere her üç düzeyde de işlediğinde, terapistlerin elindeki en güçlü araçlardan biridir.”

Yine Watson, değişimin önemli bir bileşeni olarak empatinin terapide üç önemli işlevinden bahseder. İlki olumlu bir terapötik ilişki ortamını sağlaması, ikincisi danışanların dünya görüşlerini ve varsayımlarını yeniden yapılandırması ve son olarak danışanların duygu düzenleme becerilerini geliştirmesidir (Watson, 2002).

Terapide empati uygun biçimde kullanılmadığında hastanın kendisini anlaşılmamış hissetmesine, geri çekilmesine ve terapide iş birliğinin kurulamamasına sebep olurken uygun biçimde kullanıldığında ise hasta-terapist arasında daha iyi bir terapötik işbirliğinin kurulabilmesine, hastanın yaşadıklarını terapistte kolaylıkla ifade edebilmesine, bilinç dışı konular hakkında iç görü kazanılmasına, karşılıklı aktarım sorunlarının ele alınabilmesine, benliğin çeşitli açılardan gelişmesine ve kişiler arası ilişki becerilerinin iyileşmesine yardımcı olur. Bu sebeple empati terapötik iş birliğinin aksadığı hatta kurulamadığı durumlarda hastanın zorluklarıyla

birlikte terapistin zorluklarının da incelenmesi gerektiğini göstermesi açısından da terapide oldukça önemli bir yere sahiptir (Gülseren, 2001).

1.3. Ebeveynlik

Ebeveynlik, anne babanın çocuk sahibi olmaya karar vermesi ile başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Koç, Özkan ve Bekmezci, 2016). Anne babanın çocuğun fiziksel, duygusal, bilişsel, sosyal ve ahlaki gelişimi için sağladığı ortam ile çocuk yetiştirmeyle ilgili tutum ve davranışlarına ebeveynlik denir (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2017).

Anne baba ve çocuk üçlüsünün oluşturduğu aile mekanizması çocuğun ilk sosyal yaşantılarını edindiği yerdir. Dolayısıyla çocuğa yöneltilen davranışlar ve tutumlar hem benlik gelişimini hem de sosyal gelişimini şekillendirir (Aral ve Baran, 2011). Bu nedenle, ebeveynlik davranışının çocuğun psikososyal gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olduğu ve ebeveynlik işlevinin yetersiz olduğu durumlarda ciddi psikopatolojilere neden olabileceği bilinmektedir. (Perris, 1994).

Bell ve Chapman'ın (1986) yayınlanan makalesinden bu yana, araştırmacılar ebeveynliğin tek yönlü bir süreç olmadığını, çocuğun aktif olarak katıldığı bir ikili ilişkinin parçası olduğunu ileri sürmektedirler. Üstelik, bağlanma araştırmaları, çocukların ebeveynlerinin yetiştirme davranışlarından, bu davranışın zihinsel temsilleri aracılığıyla etkilendiklerini göstermektedir (Main, vd., 1985).

Çocukların ebeveynleri hakkındaki görüşlerinin incelendiği araştırmalar on dokuzuncu yüzyılın sonlarına kadar gitse de (Goldin, 1969), Ebeveyn Bağları (PBI; Parker, Tupling ve Brown, 1979) gibi güvenilir anketlerin kullanıma sunulduğu araştırmalar yirminci yüzyılın son on yıllarında yeni bir ivme kazandı (Markus vd., 2003).

Ebeveynler araştırmacılar tarafından farklı yaklaşımlarla ve farklı şekillerde yorumlanmış ve çalışılmıştır. Bu yaklaşımlar; anlık süreç yaklaşımı, ebeveyn inançları yaklaşımı, çocuk etkileri yaklaşımı ve özellik yaklaşımı olmak üzere dört kategoriye ayrılır. Bunlardan en sık kullanılan yaklaşım özellik yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre ebeveynler çocuk yetiştirme davranışlarına göre gruplara ayrılmakta ve ebeveynlerin bu davranış örüntüleri ebeveyn tutumları başlığı altında incelenmektedir (Karabulut Demir, 2007).

Çocukların ebeveynlerinden ne tür bir ebeveynlik aldıkları çocukların ve ergenlerin sağlıklı gelişiminde kritik bir faktör olarak görülmektedir. Ve ebeveynlerin çocuklarıyla olan karmaşık etkileşimlerinde ve çocuklarına verdikleri tepkilerde büyük farklılıklar olduğu gerçeğinden dolayı, ebeveynliği incelerken genel ebeveynlik kategorilerini belirlemek yararlı olacaktır. (Melvin, 2000).

1.4. Anne Baba Tutumları

Çocuk yetiştirme yöntemleri genel olarak, anne baba ile çocuk arasındaki tüm etkileşimleri kapsar. Bu etkileşimler anne babanın tutum, değer, ilgi ve inançlarının ifadesiyle birlikte bakım ve eğitim davranışlarını içine alır. Bu davranışlar çocuğun davranışlarını biçimlendirmeyi sağlarken, gelecekteki davranışları üzerinde de etkili olur. Bu nedenle ana baba çocuk ilişkileri kişiliği belirleyen etkenlerden en önemlisi olarak görülmektedir (Yeşilyaprak, 1993).

Çocukların sosyal hayata uyum sağlama süreçleri, ebeveynin çocuk yetiştirme ile ilgili tutumları, davranışları ve beklentileri çoğu kültürde ebeveynlik stilleri olarak nitelendirilirken ülkemizde yapılan çalışmalarda genellikle “ebeveynlik tutumları” veya “ana-baba tutumu” şeklinde ifade edilmektedir (Demircioğlu, 2012; Yavuzer, 2016; Yıldırım, 2013).

Literatürde birden fazla anne baba tutumu veya ebeveynlik stili tanımlanmışsa da anne baba tutumunun psikolojik zihinlilik ve empati ile ilişkisini araştırdığımız bu çalışmada Baumrind’in (1971,1989) tanımladığı anne baba tutumları, Maccoby ve Martin’in (1989) yaptıkları katkılarla geliştirilen dört temel boyut ve ek olarak toplumumuz kültürüne ait olan aşırı koruyucu ebeveyn tutumu üzerinde durulmuştur.

Baumrind, ebeveynlik becerilerini değerlendirmede; otoriter, izin verici, demokratik/dengeli olmak üzere üç farklı ebeveynlik stili tanımlamıştır (Baumrind, 1971; Baumrind, 1989). Ve Maccoby ve Martin’in (1989) Ebeveyn Kabulü ve Ebeveyn Kontrolü olarak tanımladığı iki temel boyut üzerinden, bu ebeveynlik tutumları dört temel kategoriye ayrılmıştır (Weiten, Dunn ve Hammer, 2012).

En ideal ebeveynlik stili olarak kabul edilen *demokratik/dengeli* (yüksek kontrol, yüksek kabul) tutumunda çocuğa gelişmesi için özerk bir alan tanınırken, sınırlar tutarlıdır ve korunur. Çocuğun bir birey olarak gelişimine izin verilirken

karşılıklı iletişim sağlıklı bir şekilde kurulur. Beklentileri yüksek olmasına rağmen çocuğun gelişimsel olarak sahip oldukları yeteneklerin de farkındadırlar. Demokratik aile tutumuna sahip olan çocukların, ebeveynlerinin değerlerini benimseyerek pozitif gelişim ve uyum özellikleri gösterdikleri, sosyal olarak ve duygusal olarak yeterli oldukları ve duygularını düzenleme becerilerinin daha iyi oldukları gözlenmiştir. Demokratik anne baba tutumunun bir çocuğun sosyal, bilişsel, ahlaki ve duygusal gelişiminde en yararlı tutum olduğu kabul görmektedir (Sak, 2015). Ve bu çocukların girişimci, yaratıcı, kendi fikirlerini ifade edebilme yetisine sahip, sorgulayan ve karşılaştığı sorunlarda farklı çözüm yolları üretebilen, benlik algısı yüksek, paylaşmayı seven vb. olumlu özelliklere sahip oldukları gözlenmektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

Otoriter ebeveynlik (düşük kabul, yüksek kontrol) tutumunda ebeveynler, çocuklarına sıklıkla fiziksel ceza veya ceza tehdidi kullanırlar. Kendi isteklerinde oldukça ısrarcı ve çocukların büyüme işaretlerini görmezden gelerek çocukları üzerinde katı bir kontrol sürdürürler. Bu ebeveynler çocukları ile duygusal olarak mesafeli ve reddedici olma eğilimindedirler. Baskıcı ve otoriter bir ailede büyüyen çocuklar, ebeveynlerinin hangi davranışlarına nasıl tepki vereceğini kestiremezler. Bu nedenle bu çocukların kaygı düzeyi yüksek, başına buyruk ya da boyun eğici/ mağdur olması mümkündür. Baskı altında büyüyen çocuklarda, aşağılık duygusu da gelişebilir. Böyle bir ailede büyüyen çocuklar davranışlarının sonuçlarını kendi dışındaki güçlere bağlayan denetim odağı dışsal bir kişilik yapısı oluşturur. Çünkü içinden geldiği gibi davranmanın tersine olması gerektiği gibi davranma biçiminde davranışlar geliştirir (Yavuzer, 2016). Aynı zamanda bu çocuklar düşük benlik saygısı ve yüksek kaygı düzeyine sahip olmakla birlikte sosyal uyum sorunları da yaşamaktadırlar (Hart, Newell ve Olsen ,2003).

İzin verici ebeveynlik (yüksek kabul, düşük kontrol) tutumunda anne babaların kabul düzeyi ve ilgisi yüksek olmasına karşın çocuk üzerindeki kontrolü düşük düzeydedir (“İzin Verici Anne Baba”, 2020). Ebeveynlerin talepleri azdır ve çocukların davranışlarına çok az sınır koyar veya bazen de hiç sınır koymazlar. Bu ebeveynler hoşgörülü olma ve en uygunsuz davranışı kabul etme eğilimindedir ve çocuklarına duygusal olarak duyarlıdırlar (Melvin, 2000). Bu tutuma sahip ebeveyni olan çocuklar kendilerini ifade etme becerilerinde daha yetersizdirler ve başarı güdüleri düşüktür (Erdoğan, 2009). İzin verici anne baba tutumunda davranış

sınırlaması ve kontrolü bulunmadığından bu boyutlarla ilgili tutarsızlıklar yaşanır. Ne istediğini bilemeyen, kararsız, olumsuz benlik tasarımına sahip ve sorumluluk alamayan çocuklar gelişmiş olur (“İzin Verici Anne Baba”, 2020).

İhmalkâr ebeveynlik (düşük kabul, düşük kontrol) tutumu en olumsuz ve en riskli ebeveynlik olarak kabul edilir. Bu ebeveynlerin çocuklarına karşı duygusal destekleri oldukça düşüktür, çocuğun gelişimi için gerekli sınırlar azdır veya hiç yoktur. Ve ebeveynler çatışmaları problem çözme stratejisi olarak kullanırlar (Sümer vd., 2010). Bu tutuma sahip ebeveyni olan çocuklar benlik kontrolü olmayan, sosyal yönü gelişmemiş, bağımsızlığını elde edemeyen çocuklardır. Ve bu tutumun çocukların saldırganlık eğilimini güçlendirdiği görülmektedir (Yavuzer, 2016).

Özetle hem kabul etme hem talep etme boyutu yüksek olan ebeveynler demokratik olarak nitelendirilmekte, talep etme boyutu yüksek olup, kabul etme boyutu düşük olan ebeveynler otoriter olarak nitelendirilmekte, talep etme boyutu düşük olup, kabul etme boyutu yüksek olan ebeveynler izin verici olarak nitelendirilmekte ve hem talep etme hem de kabul etme boyutu düşük olan ebeveynler ise ihmalkâr olarak nitelendirilmektedir.

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumunda ise anne-baba çocuğun davranışlarını denetleme ve kontrol etme konusunda müdahaleci ve aşırı korumacıdır. Bu sebeple çocuğun davranışlarını kısıtlama yoluna giderler. Çocuğa kendilerinden bağımsız hareket edemeyecekleri mesajını verirler ve çocuk ebeveyne bağımlı bir kişilik gelişimi gösterir. Bununla birlikte aşırı koruyucu tutumun çocuğun yüksek kaygı ve korku düzeyi ile ilişkili olabileceği belirtilmiştir (Kiel, 2011; Spokas 2009; Wood, 2003). Bu ortamda yetişen çocuklar, kendine güvensiz, içe kapanık, her zaman başkalarının onay ve desteğine muhtaç, sosyal ilişkilerinde aktif olamayan ve kendi yaş gurubuna göre bazı yeterlilikler bakımından geriden gelen çocuklardır. Kendileri ile ve dünya ile ilgili iç görüşleri düşüktür (Kuzgun, 1991; Taylor, 2006). Kendilerine ve çevrelerine uyum sağlamış anne babaların çocukları, kendilerine sağlanan destek ve önderlik sayesinde giderek benliklerini geliştirir, bütünleştirir ve özerk varlıklar olarak yetişkin yaşama erişirler. Kendi yetersizlikleri nedeniyle reddedici veya aşırı koruyucu tutumlar gösteren ebeveynlerin çocukları ise, kendilerine bir birey olarak değer verilmediğinden benliklerini bütünleştiremezler. Yetişkinliğe ulaştıklarındaysa çocukken doyurulmamış ihtiyaçlarını ötekenden karşılamak için umutsuzca çaba harcarlar (Geçtan, 1999).

Yaşamın en başından itibaren anne-baba tutumları bireylerin kişiliğinin gelişiminde önemli bir temel taşıdır. Bu temel taşı, insan gelişiminin birçok yönünü olumlu ya da olumsuz etkilemektedir (Salı, 2013). Ebeveynler ve çocuklar arasındaki iletişim kalıplarının belirlenmesi ve ilişkilerin oluşturulması yoluyla, çocuğun davranışlarını ve gelecekteki yaşam yollarını etkileyebilir (Gurba, E., Gurba, K., Godawa, G. ve Rzewucka, P., 2019). Gelişimin erken çocukluk ve ergenlik dönemi de dahil olmak üzere yaşam boyu sürdüğü ve erken çocukluk dönemindeki ebeveyn çocuk ilişkisinin ve deneyimlerinin bireylerin yaşamlarının sonraki yıllarında da etkili olduğu üzerine yapılan araştırmalar, yetişkinlikte hem başa çıkma becerileri hem de psikolojik iyilik hali üzerinde bu ilişkinin etkilerinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir (Moran, Turiano ve Gentzler, 2018).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM VE TEKNİKLER

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evreni ve örnekleme, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analiziyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, klinik psikologların psikolojik zihinlilikleri, anne baba tutumu ve empati düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesini içeren bir araştırmadır. Çalışma korelasyonel araştırma modeli olarak tasarlanmıştır. Korelasyonel araştırmalar, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin, değişkenlere müdahale edilmeden incelendiği araştırma türleridir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2010).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan en az 1 yıllık klinik deneyime sahip klinik psikologlardan oluşmaktadır. Ölçekler katılımcılara Google Formlar aracılığıyla hazırlanarak çevrimiçi anket uygulaması şeklinde ulaştırılmış olup uygulama yaklaşık olarak 20 dakika sürmüştür. Ölçekler araştırmacının klinik psikolog örnekleme kolayca ulaşabildiği mesleki e-posta grupları ve sosyal platformlar aracılığı ile yanıtlandığından kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini sadece Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programını tamamlamış, en az bir yıl deneyimli ve en az on danışan takip etmekte olan klinik psikologlar oluşturmaktadır. 100 Kadın ve 50 erkekten oluşan 150 klinik psikoloğun verileri istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

2.3. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Bağımlı değişken: Psikolojik Zihinlilik

Bağımsız değişkenler: Anne-baba tutumu ve empati düzeyi

2.4. Veri Toplama Araçları

Katılımcıların psikolojik zihinliliğini ölçmek için Psikolojik Zihinliliğin Dengelenmiş Dizini Ölçeği (PZDD), empati düzeyini ölçmek için Empati Ölçeği (EÖ) ve algılanan anne-baba tutumunu ölçmek için Ana Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) kullanılmıştır. Ayrıca sosyodemografik verilerin ölçülmesi için araştırmacı tarafından hazırlanan Sosyodemografik Veri Formu kullanılmıştır. (Ek-A, Ek-B, Ek-C, Ek-D)

2.4.1. Sosyodemografik Veri Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, yaş, cinsiyet, klinik psikoloğun terapi desteği alıp almadığı, mesleki deneyim süresi, takip ettiği danışan sayısı gibi soruların yer aldığı bir formdur. Sosyodemografik Veri Formu toplam 7 sorudan oluşmaktadır.

2.4.2. Psikolojik Zihinliliğin Dengelenmiş Dizini (PZDD)

Psikolojik Zihinliliğin Dengelenmiş Dizini Ölçeği, Nyklicék ve Denolle tarafından geliştirilmiştir (Nyklicék ve Denolle, 2009). Ölçek 14 maddeden oluşmaktadır. Doğru değil'den çok doğru 'ya ilerleyen 5'li likert tipi bir derecelendirme yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin "ilgi" ve "içgörü" olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. Ölçekten alınan puanların yüksek olması psikolojik zihinliliğin yüksek olduğunu göstermektedir (Türkegün, 2017).

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması 2016 yılında Candemir ve arkadaşları (2016) tarafından Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nde tedavi görmekte olan 50 kadın ve 50 erkekte oluşan örneklem grubu ile yapılmıştır. Ölçeğin toplam Cronbach alfa değeri .72 olarak bulunmuştur. İlgili alt ölçeği için Cronbach alfa değeri .67 ve iç görü alt ölçeği için Cronbach alfa değeri ise .92 şeklinde bulunmuştur. Ölçeğin dış geçerliliği için içe bakış ve iç görü ölçeği (İBİÖ) kullanılmıştır (Candemir ve ark., 2016).

2.4.3. Empati Ölçeği (EÖ)

EÖ, Baron-Cohen ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olan ve empatiyi ölçen 40 soru ve çeldirici özellikte 20 soruyu içeren bir öz bildirim ölçeğidir.

EÖ, empatiyi ölçmeye yönelik 40 (1, 4, 6, 8, 10-12, 14, 15, 18, 19, 21, 22, 25-29, 32, 34-39, 41-44, 46, 48-50, 52, 54, 55, 57-60) ve kişinin testin amacına odaklanmasına engel olmaya yönelik 20 çeldirici maddeden oluşmaktadır. Kişi soruları, iki ucunda “kesinlikle katılıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” yanıtları olan 4 seçenek arasından işaretlemektedir. Puanlandırmada sadece empatiyi ölçen 40 soru dikkate alınmaktadır. En az empatik 2 yanıtta 0 puan, en empatik yanıtta 2, ikinci empatik yanıtta 1 puan verilir. Ölçekten alınabilen toplam puan 0 ile 80 arasında değişmektedir. Maddelerin bir kısmında “kesinlikle katılıyorum” bazılarında ise “kesinlikle katılmıyorum” empatik bir yanıtı işaret etmektedir.

EÖ, Bora ve Baysan (2009) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, 475 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. EÖ'nin güvenilirliğini göstermek için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmış ve Split-half analizi uygulanmıştır. Ölçeğin kısa formunda kullanılan 22 sorunun güvenilirliği ayrıca değerlendirilmiş ve madde analizi yapılmıştır.

Katılımcıların ortalama empati skoru 43.85 ± 10.97 olarak saptanmıştır. EÖ'nin iç tutarlılığı oldukça yüksek bulunmuştur ($\alpha = 0.84$). Split half yöntemi ile elde edilen Guttman split-half katsayısı 0.78 olarak bulunmuştur. Bu yöntemle, Cronbach alfa katsayısı ölçeğin ilk yarısı için 0.75, ikinci yarısı için 0.74 olarak bulunmuştur. Ölçeğin 36 maddesi düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu istatistiksel olarak anlamlı olup, dört maddenin (28, 37, 39 ve 58) toplam skorla belirgin korelasyon göstermediği/ zayıf çalıştığı saptanmıştır ($r < 0.3$). Ancak bu 4 maddenin çıkarılması durumunda, ölçeğin alfa değerinde sadece 0.02 artış saptanmıştır ($\alpha = 0.86$). Maddeler ayrı ayrı çıkarıldığında Cronbach alfa değeri iki soru için (madde 58 ve 39) 0.85 olarak saptanırken, diğer maddelerin çıkarılması alfa değerini değiştirmemiştir. Ölçeğin test yeniden test güvenilirliği yüksektir (0.76). Ölçeğin kısa formunda yer alan sorularında test yeniden test güvenilirliği yeterli bulunmuştur (Bora ve Baysan, 2009).

Bu sonuçlar EÖ'nin Türkçe formunun empati düzeyini ölçmekte kullanılabilecek güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

2.4.4. Ana Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ)

Literatürde Ana Babaya Bağlanma Ölçeği (PBI; The Parental Bonding Instrument) olarak geçen Parker ve arkadaşları tarafından 1979'da geliştirilmiş olan, bireyin anne babasıyla kurduğu ilişkiyi geriye dönük olarak bireyin kendi algısı çerçevesinde değerlendiren bir ölçektir.

Ölçek temelde 25 maddeden oluşan ilgi ve kontrol/aşırı koruma faktörlerini içerir. İlgi boyutunda 12 madde bulunmaktadır. Yüksek puan sıcak, anlayışlı ve kabul edici olarak algılanan, düşük puan ise soğuk ve reddedici olarak algılanan anne babayı yansıtmaktadır. Kontrol/aşırı koruma boyutunda 13 madde yer bulunmaktadır. Yüksek puan, aşırı kontrolcü ya da özerkliğe izin vermeyen anne baba algısını yansıtmaktadır.

Bireyden yaşamın ilk 16 yılına ilişkin olarak ölçekteki her bir maddenin anne ya da babasının kendisine ilişkin davranışlarını ne kadar yansıttığını derecelendirmesi istenir. Ölçekte 4'lü likert- tipi derecelendirme (tamamen böyleydi=3...hiç böyle değildi=0) kullanılmıştır. İlgi alt boyutu için puanlar 0-36 arasında, kontrol/aşırı koruma alt boyutunda ise puanlar 0-39 arasında değişmektedir.

İlgi ölçeğinin puanlanmasında 2, 3, 4, 7, 14, 15, 16, 18, 21, 22, 24 ve 25. maddeler, kontrol/aşırı koruma ölçeğinin puanlanmasında ise 8, 9, 10, 13, 19, 20 ve 23. maddeler ters (0-3) kodlanmaktadır. İlgi boyutundaki puan artışı ve aşırı koruma/kontrol boyutundaki puanın azalması olumlu anne baba davranışlarına işaret etmektedir.

Ölçek, Kapçı ve Küçüker (2006) tarafından Türk kültürüne uyarlanmıştır. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasında iki faktörlü bir yapısının olduğu, ancak özgün ölçekte aşırı koruma/kontrol boyutunda yer alan kontrol maddelerinin bir kısmının ilgi boyutuna kaydığı gözlenmiştir. Bu faktör Türkçe ölçekte ilgi yerine ilgi/kontrol olarak adlandırılmıştır. Özgün ölçek iki faktörlü bir yapıya sahip olup, ilgi boyutunda puan artışı, kontrol/koruma boyutunda puan azalması istendik bağlanma örüntüsüne işaret etmektedir. Bu çalışmada, Türk kültürü için benzer faktör yapısının elde edilip edilmeyeceği bilinmediğinden, tüm maddeler anlam açısından aynı yönde puan artışı olumlu ebeveyn bağlanmasını yansıtabilecek biçimde puanlanmıştır; ABBÖ'nde yalnızca, 2., 4., 8., 9., 10., 13., 14., 16., 18., 19., 20., 23. ve 24. maddeler tersine kodlanmıştır. Sonuçta hem toplam puanda hem de alt ölçeklerde puan artışı olumlu

bağlanmayı ifade etmektedir. Ölçekteki 8.,9.,10.,13.,19.20. ve 23. maddeler ikinci alt ölçekte (aşırı koruma), diğer maddeler ise ilgi/kontrol adlı birinci alt ölçekte toplanmaktadır.

Ölçeğin geçerliği; anne ve baba formları için tüm ölçek puan ortalamaları sırasıyla 51.44 (SS=10.93; n=441) ve 49.12 (SS=12.03; n=440) ve iki form arasındaki korelasyon .59 ($p<.0001$) olarak bulunmuştur. Bağımlı gruplar için t-testi sonuçları, ABBÖ-Anne ve Baba formu ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermiştir; $t(439)=-4.54$; $p<.0001$.

ABBÖ'nin güvenilirliği iç tutarlılık, iki-yarı ve test-tekrar test istatistikleriyle hesaplanmıştır. Anne formu için Cronbach alfa değeri .87, Baba Formu için .89 olarak bulunmuştur.

Ayrıca hem anne hem baba formlarında koruma alt ölçeği için iç tutarlılık katsayısı .70 olarak bulunmuş, ilgi/kontrol alt ölçeği için ise sırasıyla .90 ve .91 olarak elde edilmiştir. Ölçeğin iki yarı güvenilirliği için ise anne formunda ilgi/kontrol boyutu için katsayılar .85, koruma boyutu için .68, tüm ölçek için ise .70 olarak bulunmuştur. Baba formunda ise bu değerler tüm ölçek için .64, ilgi/kontrol ve koruma alt ölçekleri için ise sırasıyla .83 ve .64 olarak bulunmuştur. Son olarak ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik değerleri anne formunda .90, baba formunda .89 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçekler için bakıldığında anne formunda ilgi/kontrol boyutu için .91, koruma boyutunda .64, baba formunda ilgi/kontrol boyutu için .90, koruma boyutunda .78'dir.

Araştırmacılar geçerlik ve güvenilirliğe dair bulgulara dayanarak ABBÖ'nün psikometrik özelliklerinin doyurucu olduğunu belirtmişlerdir (Kapçı ve Küçüker 2006).

2.5. Etik

Bu araştırma İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Kurulu'ndan alınan 18.01.2023 tarihli ve 2023-02 karar sayılı onayı ile yürütülmüştür.

Araştırmaya katılan tüm bireylere bilgilendirilmiş gönüllü onam formu onaylatılmıştır. Araştırmanın tüm ölçek ve formları katılımcılar tarafından gönüllü olarak yanıtlanmıştır.

2.6. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizi IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 25.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Yapılan analizlerde ilk olarak klinik psikologların demografik bilgilerine ait frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca, katılımcıların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeylerine yönelik tanımlayıcı istatistikler (minimum değer, maksimum değer, aritmetik ortalama ve standart sapma) hesaplanmıştır. Daha sonra, araştırma verilerinin normal dağılım varsayımını karşılama durumu incelenmiştir. Bu incelemede, araştırma verilerine yönelik çarpıklık ve basıklık değerleri referans alınmıştır.

Araştırma amaçları kapsamında yapılan analizlerde, parametrik analiz yöntemleri tercih edilmiştir. Bu bağlamda, katılımcıların psikolojik zihinlilik ve empati düzeyleri demografik değişkenlere göre incelenirken bağımsız gruplar t testi ve tek yönlü anova analizleri kullanılmıştır. Tek yönlü anova analizinde meydana gelen anlamlı farklar ise post-hoc testlerinden Tukey testi ile incelenmiştir. Ayrıca, anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu araştırma, klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyi arasındaki ilişkiyi tespit edebilmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç bağlamında 150 klinik psikologdan veri toplanmıştır. Bu süreçte elde edilen verilerin analizinde SPSS-25 istatistik programı kullanılmıştır.

3.1. Klinik Psikologların Demografik Bilgilerine Yönelik Bulgular

Bu araştırma, klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyleri arasındaki ilişkiyi konu edinmektedir. Bu kapsamda, araştırmaya alanında en az 1 yıl deneyimi olan ve minimum 10 danışan takip etmekte olan 150 klinik psikolog katılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine yönelik toplanan veriler, frekans ve yüzde analizi ile analiz edilmiş olup ulaşılan bulgular aşağıda sunulmuştur.

Tablo 1. Klinik Psikologların Demografik Bilgileri

Değişken	Grup	<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	100	66.7
	Erkek	50	33.3
Yaş Grubu	24-29 yaş	65	43.3
	30-39 yaş	59	39.3
	40-49 yaş	26	17.3
Deneyim	1-5 yıl	69	46.0
	5-10 yıl	55	36.7
	10 yıl ve üzeri	26	17.3
Takip Edilen Danışan Sayısı	10-15	59	39.3
	15-20	37	24.7
	20 ve üzeri	54	36.0
En Az 3 Aydır Terapi Desteği Alma Durumu	Evet	79	52.7
	Hayır	71	47.3
Toplam		150	100.0

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan klinik psikologların %66.7'si kadın ve %33.3'ü erkektir. Ayrıca, katılımcıların %43.3'ü 24-29 yaş, %39.3'ü 30-39 yaş ve %17.3'ü ise 40-49 yaş grubunda yer almaktadır. Ek olarak, katılımcıların %46.0'sı 1-5 yıl, %36.7'si 5-10 yıl ve %17.3'ü ise 10 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahiptir. Buna ilaveten, katılımcıların %39.3'ü 10-15 arasında, %24.7'si 15-20 arasında ve %36.0'sı ise 20 ve üzerinde danışan takip etmektedir. Son olarak, %52.7'si en az 3 aydır terapi desteği alırken %47.3'ü terapi desteği almamaktadır.

3.2. Araştırmaya Ait Tanımlayıcı Bulgular

Klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeylerine yönelik minimum değer, maksimum değer, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı istatistikleri hesap edilmiş ve elde edilen bulgular aşağıda rapor edilmiştir.

Tablo 2. Klinik Psikologların Anne Baba Tutumları, Psikolojik Zihinlilik ve Empati Düzeylerine Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Ölçek	Boyut	n	min	max	\bar{x}	ss
Anne Baba Tutumları	Toplam (Anne)	150	11.00	75.00	51.84	13.25
	İlgi/Kontrol	150	9.00	54.00	38.47	10.50
	Aşırı Koruyuculuk	150	.00	21.00	13.37	4.57
	Toplam (Baba)	150	3.00	72.00	50.24	14.98
	İlgi/Kontrol	150	.00	54.00	34.57	13.27
	Aşırı Koruyuculuk	150	.00	21.00	15.67	4.58
Psikolojik Zihinlilik	Toplam	150	28.00	56.00	48.18	6.45
	İçgörü	150	12.00	28.00	24.41	4.13
	İlgi	150	.00	28.00	23.77	3.90
Empati	Toplam	150	5.00	80.00	28.54	10.84
	Bilişsel Empati	150	1.00	22.00	13.69	5.65
	Empatik İlgi/Sempati	150	.00	14.00	.63	1.50
	Emosyonel Yanıt	150	.00	10.00	4.18	1.55
	Sosyal Yeti	150	.00	6.00	2.70	1.27

Tablo 2’den hareketle, klinik psikologların Anne Tutum Ölçeğinden aldıkları ortalama puan 51.84 ± 13.25 ss olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Anne Tutum Ölçeği ’ne ait ilgi boyutuna ait ortalama puan 38.47 ± 10.50 ss ve aşırı koruyuculuk boyutuna ait ortalama puan 13.37 ± 4.50 ss olarak belirlenmiştir.

Tablo 2’den hareketle, klinik psikologların Baba Tutum Ölçeğinden aldıkları ortalama puan 50.24 ± 14.98 ss olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Baba Tutum Ölçeği ‘ne ait ilgi boyutuna ait ortalama puan 34.57 ± 13.27 ss ve aşırı koruyuculuk boyutuna ait ortalama puan 15.67 ± 4.58 ss olarak belirlenmiştir.

Tablo 2’den hareketle, klinik psikologların Psikolojik Zihinlilik Ölçeğinden aldıkları ortalama puan 48.18 ± 6.45 ss olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Psikolojik Zihinlilik Ölçeği ‘ne ait içgörü boyutuna ait ortalama puan 24.41 ± 4.13 ss ve ilgi boyutuna ait ortalama puan 23.77 ± 3.90 ss olarak belirlenmiştir.

Tablo 2’den hareketle, klinik psikologların Empati Ölçeğinden aldıkları ortalama puan 28.54 ± 10.84 ss olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Empati Ölçeği ‘ne ait bilişsel empati boyutuna ait ortalama puan 13.69 ± 5.65 ss, empatik ilgi/sempati boyutuna ait ortalama puan $.63 \pm 1.50$ ss, emosyonel yanıt boyutuna ait ortalama puan 4.18 ± 1.55 ss ve sosyal yeti boyutuna ait ortalama puan 2.70 ± 1.27 ss olarak belirlenmiştir.

3.3. Araştırma Verilerinin Dağılımına Yönelik Bulgular

Klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyleri incelenmeden önce araştırma verilerinin nasıl dağıldığı kontrol edilmiştir. Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testi kullanılarak normallik kontrolü yapılmaktadır (Büyüköztürk, 2010). Ancak sosyal bilimlerdeki normallik kontrolleri çoğunlukla çarpıklık ve basıklık değerlerinin incelenmesi şeklinde yapılmaktadır (Yalçıntaş, 2019). Çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılım varsayımını karşıladığını değerlendirirken farklı referanslar kullanılmaktadır. Büyüköztürk (2010), çarpıklık ve basıklığı -1 ile +1; Tabachnick ve Fidell (2013), -1,5 ve +1,5; George ve Mallery (2010) ise -2 ile +2 değerleri arasında yer almasının normal dağılıma işaret ettiğini belirtmektedir.

Tablo 3. Klinik Psikologların Anne Baba Tutumları, Psikolojik Zihinlilik ve Empati Düzeylerine Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Ölçek	Boyut	Çarpıklık		Basıklık	
		İst.	St. Hata	İst.	St. Hata
Anne Baba Tutumları	Toplam (Anne)	-.28	.20	-.73	.39
	İlgi/Kontrol	-.49	.20	-.64	.39
	Aşırı Koruyuculuk	-.50	.20	-.23	.39
	Toplam (Baba)	-.42	.20	-.51	.39
	İlgi/Kontrol	-.36	.20	-.85	.39
	Aşırı Koruyuculuk	-1.25	.20	1.21	.39
Psikolojik Zihinlilik	Toplam	-1.17	.20	1.31	.39
	İçgörü	-1.55	.20	1.95	.39
	İlgi	-1.18	.20	1.72	.39
Empati	Toplam	.32	.20	1.45	.39
	Bilişsel Empati	-.10	.20	-1.05	.39
	Empatik İlgi/Sempati	1.86	.20	1.38	.39
	Emosyonel Yanıt	-.26	.20	1.03	.39
	Sosyal Yeti	-.50	.20	-.36	.39

Tablo 3'e göre; klinik psikologların anne babaya bağlanma ölçeğinin anne bağlanma formundan elde edilen çarpıklık değeri; -.28, ve basıklık değeri; -.73 olmuştur. Baba formundan elde edilen çarpıklık değeri; -.42, basıklık değeri; -.51 olmuştur. Psikolojik zihinlilik ölçeğinden elde edilen toplam puanın çarpıklık değeri; -1.17 ve basıklık değeri; 1.31 olmuştur. Empati ölçeğinden elde edilen toplam puanın çarpıklık değeri; .32 ve basıklık değeri; 1.45 olmuştur. Bu kapsamda, araştırma verilerinin normal dağıldığı kabul edilmiştir. Verileri normal dağılım gösteren araştırmaların analizinde, parametrik yöntemler kullanılmaktadır (Kul, 2014). Bu sebeple araştırmaya parametrik testler ile devam edilmiştir.

3.4. Psikolojik Zihinlilik Düzeyine Yönelik Bulgular

Araştırma amacı kapsamında klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyleri demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Bu incelemede, cinsiyet ve kendisinin terapi alma durumuna ilişkin yapılan karşılaştırmalar bağımsız gruplar t testi; yaş grubu ve mesleki deneyime ilişkin yapılan karşılaştırmalar ise tek yönlü anova analizi ile yapılmıştır. Tek yönlü anova analizinde meydana gelen anlamlı farklar ise post-hoc testlerinden Tukey testi ile incelenmiştir.

Tablo 4. Klinik Psikologların Psikolojik Zihinlilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Psikolojik Zihinlilik (Toplam)	Kadın	100	50.28	4.32	148	6.33	.000
	Erkek	50	43.98	7.87			
İçgörü	Kadın	100	25.56	2.47	148	5.25	.000
	Erkek	50	22.10	5.61			
İlgi	Kadın	100	24.72	3.22	148	4.47	.000
	Erkek	50	21.88	4.45			

Tablo 4'ten hareketle, klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyleri cinsiyete göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile içgörü boyutu ve ilgi boyutunda kadın katılımcıların puanı erkek katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < .05$).

Tablo 5. Klinik Psikologların Psikolojik Zihinlilik Düzeylerinin Yaş Grubuna Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	\bar{x}	ss	F	<i>p</i>	Fark
Psikolojik Zihinlilik (Toplam)	24-29 yaş	65	47.51	5.95	2.93	.06	
	30-39 yaş	59	47.71	7.68			
	40-49 yaş	26	50.92	3.39			
	Total	150	48.18	6.45			
İçgörü	24-29 yaş	65	23.74	4.53	1.76	.18	
	30-39 yaş	59	24.71	3.97			
	40-49 yaş	26	25.38	3.21			
	Total	150	24.41	4.13			
İlgi	24-29 yaş	65	23.77	3.97	4.00	.02	3>2
	30-39 yaş	59	23.00	4.33			
	40-49 yaş	26	25.54	1.45			
	Total	150	23.77	3.90			

Tablo 5'ten hareketle, klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyleri yaş grubuna göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile içgörü boyutunda anlamlı fark bulunamamıştır ($p>.05$). Fakat ilgi boyutunda yaş grubuna göre anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$).

Klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeylerinde yaş grubuna göre meydana gelen farkı belirleyebilmek için post-hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Buna göre, ilgi boyutunda 40-49 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanı 30-39 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 6. Klinik Psikologların Psikolojik Zihinlilik Düzeylerinin Mesleki Deneyime Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	\bar{x}	ss	F	<i>p</i>	Fark
Psikolojik Zihinlilik (Toplam)	1-5 yıl	69	48.58	6.22	1.84	.16	
	5-10 yıl	55	46.96	6.91			
	10 yıl ve üzeri	26	49.69	5.82			
	Total	150	48.18	6.45			
İçgörü	1-5 yıl	69	24.23	4.60	3.85	.02	3>2
	5-10 yıl	55	23.71	4.09			
	10 yıl ve üzeri	26	26.35	1.79			
	Total	150	24.41	4.13			
İlgi	1-5 yıl	69	24.35	4.05	1.40	.25	
	5-10 yıl	55	23.25	3.42			
	10 yıl ve üzeri	26	23.35	4.36			
	Total	150	23.77	3.90			

Tablo 6'dan hareketle, klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyleri mesleki deneyime göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile ilgi boyutunda anlamlı fark bulunamamıştır ($p>.05$). Fakat içgörü boyutunda mesleki deneyime göre anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$).

Klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeylerinde mesleki deneyime göre meydana gelen farkı belirleyebilmek için post-hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Buna göre, içgörü boyutunda 10 yıl ve üzerinde mesleki deneyimi olan katılımcıların puanı 5-10 yıl aralığında mesleki deneyimi olan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 7. Klinik Psikologların Psikolojik Zihinlilik Düzeylerinin Kendisinin Terapi Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Psikolojik Zihinlilik (Toplam)	Evet	89	49.11	5.57	148	2.16	.03
	Hayır	61	46.82	7.40			
İçgörü	Evet	89	24.88	4.08	148	1.69	.09
	Hayır	61	23.72	4.14			
İlgi	Evet	89	24.24	3.59	148	1.77	.08
	Hayır	61	23.10	4.25			

Tablo 7'den hareketle, klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyleri kendisinin terapi alma durumuna göre karşılaştırıldığında; toplam puanda terapi alan katılımcıların puanı terapi almayan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p<.05$). Fakat içgörü ve ilgi alt boyutlarında kendisinin terapi alma durumuna göre anlamlı fark bulunamamıştır ($p>.05$).

3.5. Empati Düzeyine Yönelik Bulgular

Araştırma amacı kapsamında klinik psikologların anne baba tutumları demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Bu incelemede, cinsiyet ve kendisinin terapi alma durumuna ilişkin yapılan karşılaştırmalar bağımsız gruplar t testi; yaş grubu ve mesleki deneyime ilişkin yapılan karşılaştırmalar ise tek yönlü anova analizi ile yapılmıştır. Tek yönlü anova analizinde meydana gelen anlamlı farklar ise post-hoc testlerinden Tukey testi ile incelenmiştir.

Tablo 8. Klinik Psikologların Empati Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Empati (Toplam)	Kadın	100	31.38	9.36	148	4.87	.000
	Erkek	50	22.86	11.44			
Bilişsel Empati	Kadın	100	15.09	4.94	148	4.58	.000
	Erkek	50	10.88	5.97			
Empatik İlgi/Sempati	Kadın	100	.64	1.74	148	.08	.94
	Erkek	50	.62	.85			
Emosyonel Yanıt	Kadın	100	4.58	1.38	148	4.80	.000
	Erkek	50	3.38	1.56			
Sosyal Yeti	Kadın	100	3.06	.96	148	5.36	.000
	Erkek	50	1.98	1.49			

Tablo 8'den hareketle, klinik psikologların empati düzeyleri cinsiyete göre karşılaştırıldığında; EÖ toplam puan ile bilişsel empati, emosyonel yanıt ve sosyal yeti boyutlarında kadın katılımcıların puanı erkek katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur ($p < .05$). Fakat empatik ilgi/sempati boyutunda cinsiyete göre anlamlı fark bulunamamıştır ($p > .05$).

Tablo 9. Klinik Psikologların Empati Düzeylerinin Yaş Grubuna Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	\bar{x}	ss	F	<i>p</i>	Fark
Empati (Toplam)	24-29 yaş	65	29.63	1.29	.88	.42	
	30-39 yaş	59	27.10	11.67			
	40-49 yaş	26	29.08	1.26			
	Total	150	28.54	1.84			
Bilişsel Empati	24-29 yaş	65	13.85	4.85	.64	.53	
	30-39 yaş	59	13.12	6.10			
	40-49 yaş	26	14.58	6.50			
	Total	150	13.69	5.65			
Empatik İlgi/Sempati	24-29 yaş	65	.74	2.03	.28	.76	
	30-39 yaş	59	.56	.93			
	40-49 yaş	26	.54	.90			
	Total	150	.63	1.50			
Emosyonel Yanıt	24-29 yaş	65	4.75	1.35	9.97	.000	1>3
	30-39 yaş	59	3.90	1.76			
	40-49 yaş	26	3.38	.85			
	Total	150	4.18	1.55			
Sosyal Yeti	24-29 yaş	65	2.66	1.19	2.19	.12	
	30-39 yaş	59	2.54	1.47			
	40-49 yaş	26	3.15	.83			
	Total	150	2.70	1.27			

Tablo 9'dan hareketle, klinik psikologların empati düzeyleri yaş grubuna göre karşılaştırıldığında; EÖ toplam puan ile bilişsel empati, empatik ilgi/sempati ve sosyal yeti boyutlarında anlamlı fark bulunamamıştır ($p>.05$). Fakat emosyonel yanıt boyutunda yaş grubuna göre anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$).

Klinik psikologların empati düzeylerinde yaş grubuna göre meydana gelen farkı belirleyebilmek için post-hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Buna göre, emosyonel yanıt boyutunda 24-29 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanı 40-49 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 10. Klinik Psikologların Empati Düzeylerinin Mesleki Deneyime Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	\bar{x}	ss	F	p	Fark
Empati (Toplam)	1-5 yıl	69	30.77	9.45	2.80	.06	
	5-10 yıl	55	26.85	9.73			
	10 yıl ve üzeri	26	26.19	15.08			
	Total	150	28.54	1.84			
Bilişsel Empati	1-5 yıl	69	14.58	4.30	2.28	.11	
	5-10 yıl	55	12.44	5.52			
	10 yıl ve üzeri	26	13.96	8.28			
	Total	150	13.69	5.65			
Empatik İlgil/Sempati	1-5 yıl	69	.72	2.09	2.92	.06	
	5-10 yıl	55	.82	.70			
	10 yıl ve üzeri	26	.00	.00			
	Total	150	.63	1.50			
Emosyonel Yanıt	1-5 yıl	69	4.86	1.28	29.41	.000	1,2>3
	5-10 yıl	55	4.11	1.18			
	10 yıl ve üzeri	26	2.54	1.65			
	Total	150	4.18	1.55			
Sosyal Yeti	1-5 yıl	69	2.80	1.20	.65	.53	
	5-10 yıl	55	2.55	1.17			
	10 yıl ve üzeri	26	2.77	1.63			
	Total	150	2.70	1.27			

Tablo 10'dan hareketle, klinik psikologların empati düzeyleri mesleki deneyime göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile bilişsel empati, empatik ilgi/sempti ve sosyal yeti boyutlarında anlamlı fark bulunamamıştır ($p>.05$). Fakat emosyonel yanıt boyutunda mesleki deneyime göre anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$).

Klinik psikologların empati düzeylerinde mesleki deneyime göre meydana gelen farkı belirleyebilmek için post-hoc testlerinden Tukey testi yapılmıştır. Buna göre, emosyonel yanıt boyutunda 1-5 yıl ve 5-10 yıl aralığında mesleki deneyimi bulunan katılımcıların puanı 10 yıl ve üzerinde mesleki deneyimi bulunan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tablo 11. Klinik Psikologların Empati Düzeylerinin Kendisini Terapi Alma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Boyut	Grup	n	\bar{x}	ss	sd	t	p
Empati (Toplam)	Evet	89	28.65	9.60	148	.15	.88
	Hayır	61	28.38	12.51			
Bilişsel Empati	Evet	89	13.70	4.86	148	.03	.98
	Hayır	61	13.67	6.69			
Empatik İlgi/Sempti	Evet	89	.39	1.61	148	-2.40	.02
	Hayır	61	.98	1.26			
Emosyonel Yanıt	Evet	89	4.39	1.43	148	2.06	.04
	Hayır	61	3.87	1.67			
Sosyal Yeti	Evet	89	2.85	1.05	148	1.81	.07
	Hayır	61	2.48	1.51			

Tablo 11'den hareketle, klinik psikologların empati düzeyleri kendisinin terapi alma durumuna göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile bilişsel empati ve sosyal yeti boyutlarında anlamlı fark bulunamamıştır ($p>.05$). Fakat empatik ilgi/sempti boyutunda terapi almayan katılımcılar; emosyonel yanıt boyutunda ise terapi alan katılımcılar lehine anlamlı fark bulunmuştur ($p<.05$).

3.6. Klinik Psikologların Anne Baba Tutumu, Psikolojik Zihinlilik Düzeyi ve Empati Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırma ana amacı kapsamında klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik düzeyi ve empati düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu incelemede, pearson korelasyon analizi kullanılmış olup elde edilen bulgular aşağıda rapor edilmiştir.

Tablo 12. Klinik Psikologların Anne Baba Tutumu, Psikolojik Zihinlilik Düzeyi ve Empati Düzeyi Arasındaki İlişki

	ATT	Aİ	AAK	BTT	Bİ	BAK	PZT	ET
ATT	1							
Aİ	.952**	1						
AAK	.711**	.462**	1					
BTT	.654**	.630**	.450**	1				
Bİ	.631**	.653**	.329**	.955**	1			
BAK	.310**	.166*	.518**	.505**	.225**	1		
PZT	.361**	.346**	.249**	.458**	.451**	.191*	1	
ET	.282**	.376**	-.047	.358**	.430**	-.073	.475**	1

ATT: Anne Tutumu (Toplam); Aİ: Anne İlgi; AAK: Anne Aşırı Koruyuculuk; BTT: Baba Tutumu (Toplam); Bİ: Baba İlgi; BAK: Baba Aşırı Koruyuculuk; PZT: Psikolojik Zihinlilik (Toplam); ET: Empati (Toplam)

Tablo 12'den hareketle, klinik psikologların anne ve baba tutumuna ait toplam puan ve anne ve baba ilgi boyutları ile psikolojik zihinlilik arasında orta düzeyde ve pozitif yönde; anne ve baba aşırı koruyuculuk boyutları ile psikolojik zihinlilik arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur [Anne Tutumu (Toplam): ($r=.361^{**}$); Anne İlgi: ($r=.346^{**}$); Anne Aşırı Koruyuculuk: ($r=.249^{**}$); Baba Tutumu (Toplam): ($r=.458^{**}$); Baba İlgi: ($r=.451^{**}$); Baba Aşırı Koruyuculuk: ($r=.191^{*}$)].

Tablo 12'den hareketle, klinik psikologların anne tutumuna ait toplam puanları ile empati arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde; baba tutumuna ait toplam puanları ve anne ve baba tutumuna ait ilgi boyutları ile empati arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Fakat anne ve baba aşırı koruyuculuk boyutları ile empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır [Anne Tutumu (Toplam): ($r=.282^{**}$); Anne İlgi: ($r=.376^{**}$); Anne Aşırı Koruyuculuk: ($r=-.047$); Baba Tutumu (Toplam): ($r=.358^{**}$); Baba İlgi: ($r=.430^{**}$); Baba Aşırı Koruyuculuk: ($r=-.073$)].

Tablo 12'den hareketle, klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyi ile empati düzeyi arasında ise pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=.475^{**}$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırma, klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyi arasındaki ilişkiyi konu edinmektedir. Benzer nitelikli çalışmalar incelendiğinde; klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyi değişkenlerini bir arada değerlendiren bir çalışmanın literatürde mevcut olmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla, bu çalışmada elde edilen sonuçların ileride benzer nitelikli muhtemel çalışmaların yol göstericisi olacağı düşünülmektedir. Ayrıca, araştırma sonuçlarının klinik psikologları daha yakından tanımaya yönelik ipuçları vermesi, yapılan bu çalışmanın literatür için önemini belirten bir diğer detaydır.

4.1. Psikolojik Zihinlilik Düzeyine Yönelik Sonuçların Tartışılması

Bu çalışmada, ilk olarak klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeylerinde farklılık oluşturan demografik değişkenler incelenmiştir. İlgili incelemelerde ele alınan ilk değişken cinsiyet olmuştur. Buna göre, kadın katılımcıların psikolojik zihinlilik düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, araştırma kapsamında beklenen bir sonuçtur çünkü önceki çalışmalarda kadınlar ve erkekler arasında psikolojik soyut düşünme becerilerinde cinsiyet bağlamında anlamlı farklar olduğu gözlemlenmiştir (Kolic-Vehovec vd., 2010; Liliana ve Lavinia, 2011; Lenzo vd., 2016). Bu çalışmalardan hareketle, üstbilis, soyut düşünme veya psikolojik zihinlilik gibi becerilerde kadın ve erkeklerde anlamlı değişiklikler olması beklenmektedir. Nitekim, psikolojik zihinlilik üzerine yürütülen çalışmalarda da bu sonuca varıldığı tespit edilmiştir. Örneğin; Narmanlı-Demir (2022)'in çalışmasında anne baba tutumlarıyla psikolojik zihinlilik ilişkisi değerlendirilmiş olup bu çalışmaya benzer olarak kadınların psikolojik zihinlilik düzeyinin erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Ayrıca, Çeker (2021)'in çalışmasında psikolojik zihinlilik düzeyinin kadınlar lehine anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir. Akarçay-Karataş (2022)'in çalışmasında da psikolojik zihinlilik düzeyinin kadınlar lehine anlamlı düzeyde fark gösterdiğinin tespit edilmesi, Akarçay-Karataş (2022)'in çalışmasının hem bu çalışma hem de Narmanlı-Demir (2022) ile Çeker (2021)'in çalışmalarını desteklediğini göstermesi bakımından

önemlidir. Dolayısıyla, araştırmanın psikolojik zihinlilik ile cinsiyet arasındaki ilişkiye yönelik elde ettiği sonuçların literatür ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyleri yaş grubu bağlamında değerlendirildiğinde, toplam puan ile içgörü boyutunda anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu doğrultuda, 24-29 yaş, 30-39 yaş ve 40-49 yaş grubunda yer alan klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeylerinin benzer olduğu çıkarımı yapılabilir. Bu durumun temel sebebi, araştırmaya ilişkin örneklemin farklı yaşlarda da olsa benzer eğitim düzeyine sahip olmaları olabilir. Örneklem seçimi yapılırken en az 1 yıl deneyimi olan ve minimum 10 danışanı bulunan klinik psikologlar tercih edilmiştir. Her ne kadar yaş grupları çeşitli olsa da pek çok özellik bakımından benzer bir gruptan veri toplanması, yaş grubuna göre anlamlı düzeyde fark oluşmamasının sebebi olabilir. Psikolojik zihinlilik üzerine değerlendirme yapan pek çok araştırma bu sonucu desteklemektedir (Akarçay-Karataş, 2022; Çeker, 2021; Narmanlı-Demir, 2022; Tülgün, 2020). Ancak; Narmanlı-Demir (2022) evli bireyler üzerine, Çeker (2021) romantik ilişki yaşayan bireyler üzerine ve Tülgün (2020) ve Akarçay-Karataş (2022) yetişkin bireyler üzerine çalışma yürütmüştür. Bu bakımdan klinik psikologlar ile yapılmış çalışmalar olmamaları sebebi ile yaş grupları ile psikolojik zihinlilik arasında bağ kurma imkânı oldukça zorlaşmıştır. Yurt dışında doğrudan psikolojik zihinlilik ile olmasa da üstbiliş ile yaş arasındaki ilişkiye dair benzer sonuçlar sunan araştırmalar (McWilliams vd. 2023) olduğu gibi araştırmamızdan farklı olarak Hertzog ve Dunlosky (2011)'nin yaşlı bireyler üzerine yaptıkları çalışmada yaş grubuna bağlı olarak yaş ilerledikçe üstbiliş düzeyinin yükseldiği sonucunu tespit etmişlerdir. Üst bilişin psikolojik zihinliliğin bir formu olduğu ve bireylerin kendi davranışları ve başkalarının düşünce ve davranışlarını sorgulamaya yönelik duygusal ve zihinsel yatkınlığı olarak tanımlandığı düşünüldüğünde (Grant, 2001), psikolojik zihinlilik ile ilişkili olduğu bilinen üstbiliş düzeyi ile yaş grubu arasındaki ilişkide farklı sonuçlara ulaşan araştırmaların varlığı anlamlı görülmektedir. Bunun sebebi de veri toplanan örneklemin yaşadığı kültür, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, meslek grubu gibi faktörler olduğu savunulabilir. Ayrıca, yaş aralıklarının farklı olması ve araştırmaların doğrudan psikolojik zihinlilik üzerine yapılmamış olması bu sonuçların ana sebebi olarak sayılabilir. Çünkü yabancı literatürde yer alan çalışmaların geneli farklı yaş grupları ile çalışmıştır. Örneğin; Hertzog ve Dunlosky (2011)'nin araştırmasında 18-81 yaş arasındaki bireylerden

veri toplanmıştır. Bu kapsamda, ilgili çalışmanın yaş gruplarının dağılımının bu araştırmadan farklı olması sebebiyle bu çalışmanın sonuçları ile zıtlık oluşturduğu savunulabilir. Ayrıca, yurt içi ve yurt dışında yürütülen araştırmaların bu araştırmada olduğu gibi klinik psikolog örneklemini üzerinden yürütülmemesi ve yurtdışında yürütülen araştırmaların doğrudan psikolojik zihinlilik kavramı ile ilişkili olmaması da karşılaştırma yapma imkanını zorlaştırmaktadır.

Psikolojik zihinliliğin mesleki deneyime göre incelenmesinde gruplar arasında herhangi bir farklılık saptanmamıştır. Bu bakımdan 1-5 yıl, 5-10 yıl ve 10 yıl üzerinde mesleki deneyime sahip katılımcıların psikolojik zihinlilik düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. İlgili literatür incelendiğinde, psikolojik zihinlilik kavramını mesleki deneyim özelinde ele alan bir çalışma halihazırda bulunamamıştır. Bu durum, psikolojik zihinlilik düzeyi üzerine yapılan araştırmaların sınırlı sayıda olmasından kaynaklanıyor olabilir. Yalnızca Farber (1983), 60 psikoterapistten oluşan bir örneklem üzerinde yaptığı bir çalışmada bizim çalışmamızın aksine uygulamaları sırasında terapistlerin giderek daha fazla psikolojik zihinliliğe sahip olduklarını bulmuştur. Çalışma güncel olmasa da doğrudan mesleki deneyimi ölçmese de nitel bir çalışma olduğu ve psikoterapistlerin zaman içinde kişilik değişimlerini bir ölçekle ölçerek bu sonuca ulaşmış olduğu görülmektedir. Bizim çalışmamızın nitel bir çalışma olmaması ve katılımcıların psikolojik zihinliliklerini zaman içinde tekrar ölçme imkânı olmaması sebebi ile mesleki deneyim ve psikolojik zihinlilik arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı düşünülebilir. Yine ilgili farklı çalışmaların farklı örneklemeler üzerine yürütülmesi, mesleki deneyim gibi bir değişkene göre inceleme yapma olanağını ortadan kaldırmıştır.

Ancak her ne kadar toplam psikolojik zihinlilik puanları arasında bir fark saptanmasa da psikolojik zihinliliğin ilgi ve içgörü boyutlarında yaş ve mesleki deneyimle bir artış göze çarpmaktadır.

Araştırma sonunda klinik psikologların terapi alma durumunun psikolojik zihinlilik düzeyini pozitif yönde etkilediği, terapi alan klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeylerinin terapi almayan klinik psikologlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu edinilmiştir. Bu sonucun sebebi, terapi alan klinik psikologların kendilerine ilişkin daha fazla düşünme imkânı olması olabilir aynı zamanda öz değerlendirme becerilerinin gelişmesini sağlıyor olabilir. Terapide kendini anlamak başta olmak üzere bireyin kendisi ile ilgili düşünce, davranış ve inançları ile bunlar

üzerindeki farkındalıklarının etkili bir içgörü sağlaması gereklidir (Hamachek, 2000). Dolayısıyla içsel düşünme ve bu yönde muhakeme yapabilen kişilerin psikolojik zihinlilik düzeylerinin zamanla yükselmesi muhtemeldir. Çünkü pek çok çalışma, psikolojik zihinliliğin bu faktörlerden etkilendiğini ortaya koymuştur (Kolic-Vehovec vd., 2010; Liliana ve Lavinia, 2011; Lenzo vd., 2016). Bu bakımdan araştırma sonuçlarının literatür ile dolaylı olarak uyumlu olduğu söylenebilir.

4.2. Empati Düzeyine Yönelik Sonuçların Tartışılması

Araştırmanın alt amaçları kapsamında klinik psikologların empati düzeyleri demografik değişkenlere göre incelenmiştir. Bu kapsamda yapılan ilk inceleme, empati düzeyinin cinsiyete göre değerlendirilmesidir. İlgili değerlendirmelerde ulaşılan anlamlı sonuçlar, klinik psikologların empati düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı farklılaşma olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre, kadın klinik psikologların empati düzeyi erkeklere göre daha yüksektir. Bu durumun temel sebebi, fizyolojik farklılıklardan çok psikolojik farklılıklar bağlamında duygusal özellikleri ile ilişkilendirilebilir. Zekâ türlerinden olan duygusal/emosyonel zekâ ve sosyal zekâ açısından bakıldığında bu zekâ çeşitlerine sahip kadınların erkeklerden daha fazla olması anlamlı görünmektedir. Bu zekâ türleri ile empati arasında anlamlı bir ilişki vardır. Dolayısıyla duygusallık ve sosyal beceriler yönünden kişilerarası etkileşimlerinde kadınların erkeklere göre karşısındaki kişileri daha iyi anladıkları yani daha empatik tepkiler verebildikleri düşünülürse empati düzeylerinin de daha yüksek olduğunu söyleyebiliriz (Hançer ve Tanrısevdi, 2003). Nitekim empati üzerine yapılan pek çok çalışmada da bu çalışmada olduğu gibi kadınların empati düzeyi erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Korkmaz vd., 2003; Yılmaz ve Akyel, 2008; Dökmen, 2015; Bozdemir, 2017). Bu bakımdan araştırmanın cinsiyet ve empati düzeyi arasındaki ilişkiye yönelik elde ettiği sonuçların literatür ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Klinik psikologların empati düzeyleri yaş grubu değişkeni bağlamında ele alındığında 24-29 yaş, 30-39 yaş ve 40-49 yaş grubunda yer alan katılımcıların empati düzeyleri ve buna ilişkin alt boyutların geneli benzer özellik göstermektedir. Ancak emosyonel yanıt boyutunda 24-29 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanı 40-99 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Yapılan pek çok araştırmada empati düzeyinin yaş grubuna bağlı olarak anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir. Örneğin; Koç (2016) tarafından yetişkin bireyler özeline yürütölen araştırmada empati düzeyinin yaş grubuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buradan hareketle, farklı yaş gruplarında yer alan bireylerin empati düzeylerinin benzer olması hem bu araştırmada hem de Koç (2016)'un çalışmasında ortaya koyulmuştur. Nitekim, Ulus ve Yalçıntaş (2019)'ın araştırmasında da hem bu çalışmada hem de Koç (2016)'un araştırmasında olduğu gibi farklı yaş gruplarında yer alan bireylerin empati düzeylerinin benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu eksende, ilgili araştırmaların empati ve yaş grubu arasındaki ilişkiye yönelik elde edilen sonuçların bu araştırma ile uyumlu olduğunu söylemek mümkündür. Ancak emosyonel yanıt boyutunda 24-29 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanı 40-49 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunması sebebiyle artan yaşla beraber emosyonel yanıtın azaldığı gibi bir sonuca ulaşılabilir. Klinik psikologların tüm yaş gruplarında empati yapabiliyor oldukları ancak genç klinik psikologların danışanlarına daha fazla duygusal geribildirimde bulunma ihtiyacı duyuyor olabilecekleri düşünölebilir.

Araştırma sonunda, klinik psikologların empati düzeyleri mesleki deneyim değişkeni bağlamında ele alındığında, anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Emosyonel yanıt boyutunda ise 1-5 yıl ve 5-10 yıl aralığında mesleki deneyimi bulunan katılımcıların puanı 10 yıl ve üzerinde mesleki deneyimi bulunan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Buna göre, farklı düzeyde mesleki deneyime sahip katılımcıların empati düzeyleri ve buna ilişkin alt boyutların geneli benzer özellik göstermektedir. Bu sonuç araştırma kapsamında ulaşılması muhtemel bir sonuçtur. Çünkü yapılan pek çok araştırmada empati düzeyinin mesleki deneyime bağlı olarak anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir. Örneğin; Tiryaki-Şen vd. (2012)'nin araştırmasında, bu çalışmaya paralel olarak mesleki deneyim değişkeninin sağlık çalışanlarının empati düzeylerinde anlamlı bir fark oluşturmadığı belirlenmiştir. Bu bakımdan Tiryaki-Şen (2012)'in araştırması ile bu çalışmanın benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ayrıca, Kılıç (2015)'ın çalışmasında da okul öncesi öğretmenlerinin empati düzeylerinin mesleki deneyime göre anlamlı bir fark göstermediği belirlenmiştir. Öğretmenler üzerine bir benzer sonuç da Bulut ve Düşmez (2014)'in araştırmasında tespit edilmiştir. Dolayısıyla, Bulut ve Düşmez (2014), Tiryaki-Şen (2012) ve Kılıç

(2005)'in araştırmaları ile bu çalışmanın uyumlu olduğu söylenebilir. Ancak emosyonel yanıt boyutunda 1-5 yıl ve 5-10 yıl aralığında mesleki deneyimi bulunan katılımcıların puanının 10 yıl ve üzerinde mesleki deneyimi bulunan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunması, mesleki deneyimin meslekte geçirilen srenin fazla oluşu ile ilişkili olduğu dşnldğinde mesleki tükenmişliğin de emosyonel yanıt verme eğilimini azalttığı yahut daha ge klinik psikologların danışanlarına duygusal yanıtlar vermeye daha eğilimli oldukları dşnlebilir.

Klinik psikologların empati düzeyleri, terapi alma durumuna göre değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Ancak terapi alan klinik psikologların emosyonel yanıt boyutunda yüksek puan aldıkları, terapi almayan klinik psikologların da empatik ilgi/sempati boyutunda yüksek puan aldıkları bulunmuştur.

Empati zerine yrtlen araştırmalar incelendiğinde, terapi alma durumuna göre empati düzeyini değerlendiren bir çalışma belirlenememiştir. Ancak Kışlak ve çabukça (2002) tarafından yrtlen araştırmada iyi bir empati becerisi için terapi alma davranışının geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Selvi (2018)'nin araştırmasında ise uygun terapi ortamının oluşturulmasının empati becerisini geliştirildiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla, araştırma kapsamında elde edilen sonuçların literatüre yeni bir bakış açısı kattığı söylenebilir. Ancak empati düzeyinin alt boyutlarına göre terapi alan ve terapi almayan gruplarda farklılaşma görülmektedir. Terapi alan klinik psikologların emosyonel yanıt boyutunda yüksek puan aldıkları belirlenmiştir. Empatik İlgi/Sempati boyutunda terapi almayan klinik psikologların puanı terapi alanlardan yüksek bulunmuştur. Bu konu özelinde de literatürde yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak empati kurulan birey ile benzer duygu ve düşüncede olmak gerekmez sadece duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışırız. Sempati de ise anlamaktan ziyade hak verme söz konusudur (Dökmen, 2015). Psikoterapi sürecinde de danışan olduğu hali ile kabullenilir. Ondan taraf olunmaz ve danışanın tüm düşünceleri paylaşılmaz ancak danışanın yanında olunur ve anlaşıldığı ona yansıtılır işte bu terapötik bir yaklaşımdır (ztrk ve Ayhan, 2021). Dolayısıyla bu bilgiler işığında terapötik bir ilişki içinde danışan rolü alan klinik psikologların empatinin düzeyinin emosyonel yanıt boyutundaki puanı artarken empatik ilgi/sempati boyutundaki puanının azalması olağandır diyebiliriz.

4.3. Anne Baba Tutumu, Psikolojik Zihinlilik Düzeyi ve Empati Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçların Tartışılması

Bu araştırmanın temel amacı, klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu yönde elde edilen sonuçlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde; klinik psikologların anne ve baba tutumuna ait toplam puan, anne ilgi, anne aşırı koruyuculuk, baba ilgi, baba aşırı koruyuculuk boyutları ile psikolojik zihinlilik düzeyi arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkisi olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu sonuçtan hareketle olumlu anne baba tutumu arttıkça psikolojik zihinlilik düzeyinin de arttığı söylenebilir. Ayrıca, klinik psikologların anne ve baba tutumuna ait toplam puan, anne ilgi ve baba ilgi, boyutları ile empati düzeyi arasında pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkisi olduğu tespit edilirken anne aşırı koruyuculuk ile baba aşırı koruyuculuk boyutları ile empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuçtan hareketle ilgili anne baba tutumu arttıkça empati düzeyinin de arttığı söylenebilir.

İlgili araştırmalar incelendiğinde anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyini bir arada değerlendiren bir çalışmanın halihazırda mevcut olmadığı belirlenmiştir. Fakat bu konuya yakın konularda yürütülen araştırmaların varlığı dikkat çekmiştir. Örneğin; Narmanlı-Demir (2022) tarafından yürütülen araştırmada bu çalışmaya benzer olarak psikolojik zihinlilik ile anne baba tutumları arasındaki ilişki değerlendirilmiş olup bu araştırmanın ulaştığı sonuçları destekleyici nitelikte bulgular bulunmuştur. Ayrıca, Çeker (2021)'in çalışmasında bağlanma stilleri ile psikolojik zihinlilik arasında ilişki olduğu belirtilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre psikolojik zihinlilik ile korkulu ve kayıtsız bağlanma arasında negatif yönlü bir ilişki, psikolojik zihinlilik ile güvenli bağlanma arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Uysal (2016) tarafından yapılan gençlerde empati eğilimi, anne baba tutumu ve dindarlık adlı araştırmada bu araştırmaya benzer olarak anne baba tutumları ile empati arasındaki ilişki değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, anne baba tutumunu ilgisiz olarak değerlendiren gençlerin empati düzeyinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu anlamda Uysal (2016)'ın çalışmasının bu araştırma ile örtüştüğü söylenebilir. Nitekim Sayın (2010) tarafından yapılan bir araştırmada da anne baba tutumlarından kabul/ilgi düzeyleri ile empati arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunurken anne- baba otoriter tutumu ile empati düzeyi arasında

anlamli ve negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. etin ve Aytar (2012) ve Eren (2018) tarafından yrtlen araştırmalarda da anne baba tutumları ile empati düzeyi arasındaki ilişki değerlendirilmiş olup bu çalışmayı destekleyici sonuçlara ulaşılmıştır. İlgili araştırmalarda, anne ilgisi yükseldikçe empati düzeyinin de yükseldiğinin tespit edilmesi, bu araştırma ile örtüŐmektedir. Anne baba tutumlarından ilgi boyutunun duygusal destek, sıcaklık, yakınlık ve empatinin ilişkili olduğu (Martin, Bergen, Roeger ve Allison, 2004) düşünülürse ilgi boyutundaki artışın empati düzeyini de arttırdığını söylemek mümkün olacaktır. Burada, ebeveyn ilgisini çocuğunu tanımak olarak değerlendirmek doğru olabilir. Çünkü, çocuğunu tanıyan, onun duygularını anlayan ebeveynler çocukları ile empati yapabilmektedir (Sayın, 2010). Bu durum da hem ilgi puanının hem de empati puanının beraber hareket etmesini sağlamış olabilir (Eren, 2018).

Buna ek olarak, klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyi ile empati düzeyi arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamli bir ilişki bulunmuştur.

Daw ve Joseph (2010) tarafından yapılan psikolojik zihinlilik ve terapist davranışları, terapist empatisi, kendini anlama ve terapistlerin terapötik rolünü inceleyen bir araştırmanın sonuçlarına göre psikolojik zihinliliği yüksek terapistlerin danışanlarına karşı daha yüksek empati düzeyine sahip, kendini anlamada daha başarılı ve daha fazla terapötik ittifak geliştirme becerisine sahip oldukları bulunmuştur.

İlgili literatürde farklı örneklemeler ile yapılmış olan ancak benzer sonuçların elde edildiği çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin; Karataş, Cırcır ve Tagay (2023), tarafından yapılan ergenlerde psikolojik zihinlilik yordayıcısı olarak yılmazlık ve empati ilişkisini değerlendiren çalışmanın sonuçları ile örtüŐmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre empati ile (bilişsel empati ve duygusal empati) psikolojik zihinlilik arasında pozitif yönde ve anlamli bir ilişki bulunmuştur. Beitel ve arkadaşları (2005) tarafından bir niversitenin sanat bölümündeki 103 ğrenci ile yrtlen psikolojik zihinlilik ile kendine ve başkalarına karşı farkındalığı araştıran bir çalışmada araŐtırmamızın sonuçlarını destekler nitelikte bulgular bulunmuştur. Buna göre; empati düzeyi ile psikolojik zihinlilik arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Yine Karyagina ve Chumakova (2018) tarafından yapılan empati, aleksitimi ve psikolojik zihinlilik ile ilgili profil analizi çalışmasında ‘‘Başarılı’’ empati gelişiminin profili yüksek empati, yüksek psikolojik zihinlilik ve düşük

aleksitimi ile karakterize edilmiştir. Bu sonuçlar doğrudan olmasa da dolaylı olarak araştırmada elde edilen sonucu destekler niteliktedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Bu araştırmada, klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyi arasındaki ilişki incelenmektedir. Araştırmanın alt amaçları bağlamında psikolojik zihinlilik ve empati düzeyinde demografik değişkenlere yönelik incelemeler; araştırmanın ana amaçları kapsamında ise klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyi arasındaki ilişkiye yönelik incelemeler yapılmıştır. İlgili incelemeler sonrasında elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

5.1. Demografik Veriler ve Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

1. Araştırma sonunda, katılımcı grubunu oluşturan klinik psikologların %66.7'sinin kadın ve %33.3'ünün erkek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, katılımcıların %43.3'ü 24-29 yaş, %39.3'ü 30-39 yaş ve %17.3'ü ise 40-49 yaş grubunda yer aldığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ek olarak, katılımcıların %46.0'sı 1-5 yıl, %36.7'si 5-10 yıl ve %17.3'ü ise 10 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna ilaveten, katılımcıların %39.3'ü 10-15 arasında, %24.7'si 15-20 arasında ve %36.0'sı ise 20 ve üzerinde danışan takip ettiği olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak, %52.7'si en az 3 aydır terapi desteği alırken %47.3'ünün terapi desteği almadığı sonucuna ulaşılmıştır.
2. Araştırma sonunda, klinik psikologların Anne Tutum Ölçeğinden aldıkları ortalama puan 51.84 ± 13.25 ss olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Anne Tutum Ölçeği 'ne ait ilgi boyutuna ait ortalama puan 38.47 ± 10.50 ss ve aşırı koruyuculuk boyutuna ait ortalama puan 13.37 ± 4.50 ss olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
3. Araştırma sonunda, klinik psikologların Baba Tutum Ölçeğinden aldıkları ortalama puan 50.24 ± 14.98 ss olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Baba Tutum Ölçeği 'ne ait ilgi boyutuna ait ortalama puan 34.57 ± 13.27 ss ve aşırı koruyuculuk boyutuna ait ortalama puan 15.67 ± 4.58 ss olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4. Araştırma sonunda, klinik psikologların Psikolojik Zihinlilik Ölçeğinden aldıkları ortalama puan 48.18 ± 6.45 ss olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Psikolojik Zihinlilik Ölçeği 'ne ait içgörü boyutuna ait ortalama puan 24.41 ± 4.13 ss ve ilgi boyutuna ait ortalama puan 23.77 ± 3.90 ss olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
5. Araştırma sonunda, klinik psikologların Empati Ölçeğinden aldıkları ortalama puan 28.54 ± 10.84 ss olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, Empati Ölçeği 'ne ait bilişsel empati boyutuna ait ortalama puan 13.69 ± 5.65 ss, empatik ilgi/sempti boyutuna ait ortalama puan $.63 \pm 1.50$ ss, emosyonel yanıt boyutuna ait ortalama puan 4.18 ± 1.55 ss ve sosyal yeti boyutuna ait ortalama puan 2.70 ± 1.27 ss olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.2. Karşılaştırma Analizlerine Yönelik Elde Edilen Sonuçlar

1. Araştırmanın alt amaçlarından hareketle, klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyleri cinsiyete göre değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle, toplam puan ile içgörü ve ilgi boyutlarında kadınların puanı erkeklerin puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Dolayısıyla araştırma sonunda, kadınların psikolojik zihinlilik düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir.
2. Klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyleri üzerine elde edilen bir diğer sonuca yaş grubuna göre ulaşılmıştır. Bu sonuca göre, toplam puan ile içgörü boyutunda yaş grubuna göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Fakat ilgi boyutunda 40-49 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanının 30-39 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırmanın yaş grubu üzerine elde ettiği bu sonuç bir bütün olarak değerlendirildiğinde, klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeylerinde yaş grubuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı söylenebilir.
3. Araştırma amaçları kapsamında, klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyleri mesleki deneyime göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile ilgi boyutunda anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat içgörü boyutunda 10 yıl ve üzerinde mesleki deneyimi olan katılımcıların puanı 5-10 yıl aralığında mesleki deneyimi olan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Araştırmanın mesleki deneyim üzerine elde

ettiği bu sonuç bir bütün olarak değerlendirildiğinde, klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeylerinde mesleki deneyime göre anlamlı bir farklılık olmadığı ifade edilebilir. Ancak her ne kadar toplam psikolojik zihinlilik puanları arasında bir fark saptanmasa da psikolojik zihinliliğin ilgi boyutunun yaş ve içgörü alt boyutunun ise mesleki deneyime göre farklılık gösterdiği göze çarpmaktadır.

4. Klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyleri üzerine elde edilen son sonuç, kendisinin terapi alma durumuna göre ulaşılan anlamlı bulgulardır. Buna göre, terapi alan katılımcıların psikolojik zihinlilik düzeyi terapi almayan katılımcıların psikolojik zihinlilik düzeyinden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Fakat içgörü ve ilgi boyutlarında kendisinin terapi alma durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
5. Araştırmanın alt amaçlarından hareketle, klinik psikologların empati düzeyleri cinsiyete göre değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle, toplam puan ile bilişsel empati, emosyonel yanıt ve sosyal yeti boyutlarında kadınların puanı erkeklerin puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Fakat empatik ilgi/sempati boyutunda cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.
6. Klinik psikologların empati düzeyleri üzerine elde edilen bir diğer sonuç, yaş grubuna göre ulaşılmıştır. Bu sonuca göre, toplam puan ile bilişsel empati, empatik ilgi/sempati ve sosyal yeti boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Emosyonel yanıt boyutunda 24-29 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanı 40-49 yaş grubunda yer alan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
7. Araştırma amaçları kapsamında, klinik psikologların empati düzeyleri mesleki deneyime göre karşılaştırıldığında; toplam puan ile bilişsel empati, empatik ilgi/sempati ve sosyal yeti boyutlarında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Fakat emosyonel yanıt boyutunda 1-5 yıl ve 5-10 yıl aralığında mesleki deneyimi bulunan katılımcıların puanı 10 yıl ve üzerinde mesleki deneyimi bulunan katılımcıların puanından anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.
8. Klinik psikologların empati düzeyleri üzerine elde edilen son sonuç, kendisinin terapi alma durumuna göre ulaşılan bulgulardır. Buna göre, toplam puan ile bilişsel empati ve sosyal yeti boyutlarında anlamlı fark olmadığı

sonucuna varılmıştır. Ancak empatik ilgi/sempati boyutunda terapi almayan katılımcılar; emosyonel yanıt boyutunda ise terapi alan katılımcılar lehine anlamlı sonuçlar elde edilmiştir.

5.3. Korelasyon Analizine Yönelik Sonuçlar

1. Araştırma sonunda, klinik psikologların anne ve baba tutumuna ait toplam puan ile anne ve baba ilgi boyutlarının psikolojik zihinlilik ile orta düzeyde ve pozitif yönde; anne ve baba aşırı koruyuculuk boyutlarının ise psikolojik zihinlilik ile düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
2. Araştırma bulguları yorumlandığında, klinik psikologların anne tutumuna ait toplam puan puanın empati ile düşük düzeyde ve pozitif yönde; baba tutumuna ait toplam puan ile anne ve baba tutumuna ait ilgi boyutlarının ise empati ile orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkisi bulunmuştur. Fakat anne ve baba aşırı koruyuculuk boyutları ile empati düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucu elde edilmiştir.
3. Araştırma sonunda, klinik psikologların psikolojik zihinlilik düzeyi ile empati düzeyi arasında ise pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.

ÖNERİLER

Bu araştırmanın konusu, klinik psikologların anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu konu doğrultusunda, ileride benzer bir araştırmayı tasarlamak isteyen araştırmacılara birtakım öneriler verilmiştir. İlgili öneriler şöyle sunulabilir:

1. Bu araştırmanın temel değişkenleri; anne baba tutumu, psikolojik zihinlilik ve empati düzeyidir. Sonraki süreçlerde yürütülecek benzer araştırmalarda, bu değişkenlerin yanısıra bağlanma stilleri, kaygı düzeyi, meta biliş becerileri vb. gibi değişkenlerin de değerlendirilmesi sağlanabilir.
2. Bu araştırmanın örnekleme, 150 (100 kadın, 50 erkek) klinik psikologdan oluşmaktadır. Araştırma sonuçlarının genellenebilirliği açısından daha büyük örneklemeler ile yürütülecek çalışmaların daha güvenilir sonuçlar sağlayacağı düşünülmektedir.
3. Bu araştırmada, katılımcıların cinsiyeti konusunda dengeli bir dağılım sağlanamamıştır. Kadın katılımcı sayısı erkek katılımcı sayısından daha fazladır. İleride yapılacak çalışmalarda kadın ve erkek katılımcıların eşit bir şekilde dağılması, daha sağlıklı sonuçlar elde etmek açısından faydalı olabilir.
4. Bu araştırmada klinik psikologların terapi alıyor oluşu önemli bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple ileriki çalışmalarda terapi alma durumu bağımsız değişken olarak yeniden değerlendirilebilir.
5. Bu araştırmada terapi alıyor olmanın psikolojik zihinlilik düzeyini pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Klinik psikologların kendi terapi süreçleri için teşvik edilmelerinin psikolojik zihinliliğin gelişimi ve terapi uygulamalarının verimliliğini artırma yönünde olumlu bir etkisinin olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akgöz, S. (2003). *Çanakkale İli Sağlık Ocakları ve Bağlı Sağlık Evlerinde Çalışan Ebelerin Empatik İletişim Becerileri ve Mesleki Doyumlarının Değerlendirilmesi* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

Akhtar, S. (2009). *Ağır kişilik bozukluklarının tanı ve sağaltımı için başvuru kitabı*. (M. Alkan ve C. Gürdal, Çeviri Ed). İzmir: Odağ Psikanaliz ve Psikoterapi Yayınları.

Akbaş, D. (2021). *The relationship of partner violence with childhood traumatic experiences, psychological mindedness and coping strategies* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akarçay-Karataş, B. (2022). *Yaşama atfedilen anlamın, amacın ve şema alanlarının psikolojik belirtiler üzerine etkisinde öz aşkınlığın ve psikolojik zihinliliğin aracı rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Appelbaum, S. A. (1973). Psychological-mindedness: Word, concept and essence. *The International Journal of Psychoanalysis*, 54(1), 35–46.

Aral, N. ve Baran, G. (2011). Sosyal Gelişim. Aral, N., Baran, G. (Ed.), *Çocuk Gelişimi* (s.193-221) içinde. İstanbul: YA-PA Yayın A.Ş.

Altınok, B.A. (2022). Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Becerilerinin Empatik Eğilimleri ile İletişim Becerileri arasındaki İlişkinin Eğitim Programları Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi).

Alvarez, J. R. & Farber, B. A. (1998). The relationship of psychological-mindedness to adult perceptions of early parental rejection. *Journal of Clinical Psychology*, 54(8), 1079- 1084.

Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), s.569-584.

Aytın, N. (2014). *Ergenlerde yeme tutumları ile sorun çözme eğilimleri ve ebeveyn bağlanma arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Baloğlu, M. ve Harris, M. (2003). Psikolojik Danışma Öğrencilerinin Cinsiyet ve Program Türü ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(20), 7- 16.

Bell, R. Q. ve Chapman, M. (1986). Child effects in studies using experimental or brief longitudinal approaches to socialization. *Developmental Psychology*, 22(5), 595–603. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.22.5.595>

Berking M, Znoj H. (2008). Entwicklung und validierung eines fragebogens zur standardisierten selbsteinschätzung emotionaler kompetenzen (SEK-27). *Zeitschrift für Psychiatrie, Psychologie und Psychotherapie*, 56(2), 141-153.

Bora, E., ve Baysan, L. (2009). Empati Ölçeği-Türkçe formunun üniversite Öğrencilerinde psikometrik Özellikleri. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, Cilt: 19, Sayı:1.

Bourne, K., Berry, K., & Jones, L. (2014). The relationships between psychological mindedness, parental bonding and adult attachment. *Psychology and psychotherapy*, 87(2), 167–177. <https://doi.org/10.1111/papt.12007>

Bozdemir, O. (2017). *Basketbol oynayan farklı eğitim kademelerindeki öğrencilerin spor ortamındaki empati becerileri ile fair play davranışları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monographs*, 4, 1-103.

Baumrind, D. (1989). Rearing competent children. In W. Damon (Ed.), *Child development today and tomorrow*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Beitel, M., & Cecero, J.J. (2003), Predicting psychological mindedness from personality style and attachment security. *Journal of Clinical Psychology*, 59(1), 163-172 <https://doi.org/10.1002/jclp.10125>

Beitel, M., Ferrer, E., & Cecero, J. J. (2005). Psychological mindedness and awareness of self and others. *Journal of clinical psychology*, 61(6), 739-750.

Beitel, M., Hutz, A., Sheffield, K. M., Gunn, C., Cecero, J. J. ve Barry, D. T. (2009). Do psychologically- minded clients expect more from counselling? *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 82(4), 369-383.

Boylan, M.B., (2006). Psychological Mindedness As A Predictor Of Treatment Outcome With Depressed Adolescents, University of Pittsburgh, (Yayımlanmamış Doktora Tezi)

Bulut, H., & Düşmez, İ. (2014). Öğretmenlerin empatik eğilim becerilerinin demografik ve mesleki değişkenler bakımından karşılaştırılması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 105-115.

Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum*. (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi

Candemir, N., Saygılı, İ., Oğuz, A. N. ve Güleç, H. (2016). Psikolojik Zihinliliğin Dengelenmiş Dizini: Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. TPD 20. Yıllık Toplantısı ve Klinik Eğitim Sempozyumu. Poster Bildirileri, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27, 50-51.

Conte, H. R., Ratto, R. ve Karasu, T. B. (1996). The psychological mindedness scale: factor structure and relationship to outcome of psychotherapy. *The Journal of psychotherapy practice and research*, 5(3), 250–259.

Cotton, K. (2001). Developing empathy in children and youth. Northwest Regional Educational Laboratory.

Çeker, B. (2021). *Romantik ilişkilerde bağlanma stillerinin psikolojik zihinlilik ile ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çetin, C. N., & Aytar, A. G. (2012). İlköğretim Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeyleri ile Algıladıkları Anne Baba Tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), 473-488.

Chumakova, M. A. & D. Karyagina, T. (2018). Empathy, Alexithymia, And Psychological Mindedness: The Latent Profile Analysis. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 49.

Davis, M. H. (1980). A multidimensional approach to individual differences in empathy. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 1980, 10, p. 85.

Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of personality and social psychology*, 44(1), 113.

Daw, B. & Joseph, S. (2010). Psychological Mindedness and Therapist Attributes. *Counselling and Psychotherapy Research*, 10.3: 233-236.

Decety, J. & Jackson, P. L. (2004). The functional architecture of human empathy. *Behavioral and cognitive neuroscience reviews*, 3(2), 71-100.

Demir, C. (2005). Individual correlates of romantic relationships: Quality of object relations and psychological mindedness. (Yayımlanmamış, Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Demircioğlu, H. (2012). *Altı Yaşında Çocuğu Olan Annelere Uygulanan Aile Eğitimi Programının Aile İşlevleri ve Anne Baba Tutumları ile Çocuğun Gelişimi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. Basılmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Dökmen, Ü. (2015). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. Remzi Kitabevi, İstanbul.

Eren, M. (2018). *Disiplin cezası alan ve almayan lise öğrencilerinin saldırganlık empati becerisi ve anne-baba tutumları açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Eisenberg, N. & Strayer, J. (1987). Critical issues in the study of empathy. In N. Eisenberg and J. Strayer (Eds.), *Empathy and its development*. Cambridge studies in social and emotional development. (pp. 3-13). New York: Cambridge University Press.

Eisenberg, N., Cumberland, A. & Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry*, 9,-273.

Erdinç, S. (2009). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Fiziksel Şiddet ve İlişkisel Saldırganlığın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Ankara Üniversitesi Eğiti Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Ankara.

Eun, J. D., Paksarian, D., He, J. P., & Merikangas, K. R. (2018). Parenting style and mental disorders in a nationally representative sample of US adolescents. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 53(1), 11–20. <https://doi.org/10.1007/s00127-017-1435-4>

Farber, Barry A. (1983), The effects of psychotherapeutic practice upon psychotherapists *Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 20, 174-182.

Farber Barry A. (1985). The Genesis, Development, and Implications of Psychological-Mindedness in Psychotherapists, *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 22.2: 170-177.

Ferenczi, S. (1931). Child analysis in the analysis of adults. *Final Contributions to the Problems and Methods of Psychoanalysis*. New York: Basic Books.

Fiedler, F. E. (1950). A Comparison of Therapeutic Relationships in Psychoanalytic, Nondirective and Adlerian Therapy. *Journal of Consulting Psychology*, 14, 436. <https://doi.org/10.1037/h0054624>

Geçtan, E. (1999). İnsan olmak. İstanbul: Remzi Kitabevi.

George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*. Boston: Pearson.

Goldin, P.C. (1969). A review of children's reports of parent behaviors. *Psychological Bulletin*, 71, 222-236.

Gurba, E., Gurba, K., Godawa, G. & Rzewucka, P. (2019). Parental Attitudes As The Predictor Of Parents-Adolescents Relationship. In *INTED2019 Proceedings* (pp. 3416-3423). IATED.

Gülseren, Ş. (2001). Eşduyum (Empati): Tanımı ve kullanımı üzerine bir gözden geçirme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12, 133-145

Gladstein, G.A. (1987). The Role of Empathy in Counseling: Theoretical Considerations. In: *Empathy and Counseling*. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-9658-5_1

Grant, A. M. (2001). Rethinking Psychological Mindedness: Metacognition, Self-Reflection, and Insight, *Behaviour Change*, 18.1, 8-17.

Hançer, M. ve Tanrısevdi, A. (2003). Sosyal zekâ kavramının bir boyutu olarak empati ve performans üzerine bir inceleme. *CU Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 211-225.

Hamachek D. (2000). Dynamics of self-understanding and self-knowledge: acquisition, advantages, and relation to emotional intelligence. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 38: 230-242.

Hart, C. H., Newell, L. D. & Olsen, S. F. (2003). Parenting skills and social/communicative competence in childhood. In J. O. Greene & B. R. Burleson (Eds.), *Handbook of Communication and Social Interaction Skill* (pp. 753-797). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Hertzog, C., & Dunlosky, J. (2011). Metacognition in later adulthood: Spared monitoring can benefit older adults' self-regulation. *Current directions in psychological science*, 20(3), 167-173.

Hoffman, M. (1978). Developmental synthesis of affect and cognition and its implications for altruistic motivation. *Developmental Psychology*, 11, 607-622.

Hogan, R. (1969). Development of an empathy scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 33(3), 307-316. <https://doi.org/10.1037/h0027580>

İzin Verici Anne Baba Tutumunun Çocuk Üzerindeki Etkileri Nelerdir? (2020, 3 Ekim). Erişim adresi: <https://www.okuloncesi.info/2020/10/03/izin-verici-anne-baba-tutumunun-cocuk-uzerindeki-etkileri-nelerdir/>

Jones-Smith E. (2021). *Theories of counseling and psychotherapy: an integrative approach*. Sage.

Kaluzeviciute, G. (2020). The role of empathy in psychoanalytic psychotherapy: A historical exploration. *Cogent Psychology*, 7(1), 1748792.

Karataş, Z., Cırcır, O. ve Tagay, Ö. (2023). Ergenlerde psikolojik zihinliliğin yordayıcısı olarak yılmazlık ve empati. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 6(1), 316-334. <http://doi.org/10.33400/kuje.1249945>.

Kapçı, E.G. ve Küçüker, S. (2006). Ana Babaya Bağlanma Ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, (17) 4, 286-295.

Karabulut Demir, E. (2007). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) (Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul).

Kılıç, S. (2005). *İstanbul'daki okul öncesi öğretmenlerinin empatik beceri düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kışlak, Ş. T., & Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5(5).

Kiel E.J. & Buss K.A. (2011). Protective Relations Among Fearful Temperament, Protective Parenting, and Social Withdrawal: The Role of Maternal Accuracy in a Moderated Mediation Framework. *Journal of Abnormal Child Psychology*.

Koç, Ö., Özkan, H. ve Bekmezci, H. (2016). Annelik rolü ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast.Dergisi*, 6(2). 143-150.

Koç, M. (2016). Demografik özellikler ile empatik eğilim arasındaki ilişki: Yetişkinler üzerine ampirik bir araştırma. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 25-47.

Kolić-Vehovec, S., Bajšanski, I., & Zubković, B. R. (2010). Metacognition and reading comprehension: Age and gender differences. *Trends and prospects in metacognition research*, 327-344.

Korkmaz N, Şahin E, Kahraman M, Öztürk, F (2003). U.Ü. Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Empatik Becerilerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 95- 103.

Klinik Psikolog (ty). Erişim adresi: <https://marmarapsikoloji.com.tr/klinik-psikolog>

Kul, S. (2014). Uygun İstatistiksel Test Seçim Kılavuzu/Guideline For Suitable Statistical Test Selection. *Plevra Bülteni*, 8(2), 26-29.

Kuzgun, Y. (1991). Ana baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi, Aile Yazıları. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.

Lenzo, V., Toffle, M. E., Tripodi, F., & Quattropiani, M. C. (2016). Gender differences in anxiety, depression and metacognition. *The European Proceedings of Social & Behavioural Sciences*, 9, 1-6.

Liliana, C., & Lavinia, H. (2011). Gender differences in metacognitive skills. A study of the 8th grade pupils in Romania. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 29, 396-401.

Martin, G., Bergen, H. A., Roeger, L., & Allison, S. (2004). Depression in young adolescents: Investigations using 2 and 3 factor versions of the Parental Bonding Instrument. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 192(10), 650–657. <https://doi.org/10.1097/01.nmd.0000142028.10056.c6>

McCallum, M. & Piper, W.E. (1990) The psychological mindedness assessment procedure. *Psychological Assessment: A Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 2 (4), 412-418.

McCallum, M. & Piper, W. E. (1996). Psychological mindedness. *Psychiatry: Interpersonal and Biological Processes*, 59(1), 48–64.

McCallum, M. & Piper, W.E. (Eds.) (1997) *Psychological mindedness: A contemporary understanding*. Lawrence Erlbaum.

McCallum, M., Piper, W. E., Ogrodniczuk, J. S. & Joyce, A. S. (2003). Relationships among psychological mindedness, alexithymia and outcome in four forms of short- term psychotherapy. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 76(2), 133-144.

Maccoby, E. E. & Martin, J. A. (1989). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In P. H. Mussen (Series Ed.) & E. M. Hetherington (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development*. New York: Wiley.

McWilliams, A., Bibby, H., Steinbeis, N., David, A. S., & Fleming, S. M. (2023). Age-related decreases in global metacognition are independent of local metacognition and task performance. *Cognition*, 235, 105389.

Main, M., Kaplan, N. & Cassidy, J. (1985). Security in infancy, childhood, and adulthood: A move to the level of representation. *Monographs of the Society for Research in Child development*, 50(1-2), 66–104.

Manley, S. (1999). *Psychological mindedness and adult attachment styles: a study of the therapist-client relationship*. Bangor University (United Kingdom).

Markus, M. Th., Lindhout, I. E., Boer, F., Hoogendijk, T. H. G., & Arrindell, W. A. (2003). Factors of perceived parental rearing styles: the EMBU-C examined in a sample of Dutch primary school children. *Personality and Individual Differences*, 34, 503-519.

Mehrabian, A. & Epstein, N. (1972). A measure of emotional empathy. *Journal of personality*.

Melvin, H. L. (2000). "The relationship among parenting styles, children's empathy, and certain problematic behaviors in children and young adolescents". *Theses Digitization Project*. 1709.

Moran, K. M., Turiano, N. A. & Gentzler, A. L. (2018). Parental warmth during childhood predicts coping and well-being in adulthood. *Journal of Family Psychology*, 32(5), 610-621.

Narmanlı-Demir, E. (2022). *Anne baba tutumları ile psikolojik zihinlilik arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Nyklíček, I. & Denolle, J. (2009). Development and Evaluation of the Balanced Index of Psychological Mindedness (BIPM). *Psychological Assessment*, 21.1: 32-44.

Nyklíček, I., Majoor, D. & Schalken, P. A. (2010). Psychological Mindedness and Symptom Reduction after Psychotherapy in a Heterogeneous Psychiatric Sample. *Comprehensive Psychiatry*, 51(5), 492–496. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2010.02.004>

Öztürk, E. ve Ayhan, H. (2021). Psikoterapinin Temel İlkeleri ve Temel Bileşenleri. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 1(6), 136-158.

Pang, N. T. P., James, S., Giloi, N., Rahim, S. S. S. A., Omar, A., Jeffree, M. S., Hayati, F., et al. (2021). Relationships between Psychopathology, Psychological Process Variables, and Sociodemographic Variables and Comparison of Quarantined and Non-Quarantined Groups of Malaysian University Students in the COVID-19 Pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(18), 9656. MDPI AG. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.3390/ijerph18189656>

Parker, G., Tupling, H., & Brown, L. B. (1979). *Parental Bonding Instrument (PBI)* [Database record]. APA PsycTests. <https://doi.org/10.1037/t06510-00>

Patterson, C. H. (1980) *Theories of Counseling and Psychotherapy* (3rd ed.). New York: Harper & Row.

Perris, C. (1994). Linking the experience of dysfunctional parental rearing with manifest psychopathology: a theoretical framework. In C. Perris, W.A. Arrindell and M. Eisemann (Eds). *Parenting and psychopathology*. Chichester: John Wiley & Sons.

Pierce, M. (2016, 20 Şubat). 3 Core Conditions For Therapeutic Change. <https://trueselfcounseling.com/2016/02/20/3-core-conditions-for-therapeutic-change/>

Piper, W. E., McCallum, M., Joyce, A. S., Rosie, J. S. & Ogradniczuk, J. S. (2001). Patient personality and time-limited group psychotherapy for complicated grief. *International Journal of Group Psychotherapy*, 51(4), 525-552.

Pitariu, H., Iliescu, D., Tureanu, V., & Peleaşa, C. (2006). *CPI – Inventarul Psihologic California*, Bucure ti: Editura Psihocover

Rai, S., Punia, V., Choudhury, S., & Mathew, K. J. (2015). Psychological mindedness: An overview. *Indian Journal of Positive Psychology*, 6(1), 127.

Rogers, C.R. (1983). Empatik olmak değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir. (Akkoyun, F., Çev.). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 103-113.

Rueckert, L. & Naybar, N. (2008). Gender differences in empathy: The role of the right hemisphere. *Brain and Cognition*, 67, 162-167.

Sak, R., Şahin Sak, İ., Atlı, S. & Şahin, B. (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11 (3), 972-991. DOI: 10.17860/efd.33313

Salı, G. (2013). Erken çocukluk dönemde empatinin gelişimi ve ailenin rolü. (The Development of Empathy in Early Childhood Period and The Role of The Family) *International Journal of Early Childhood Education Research*. 1(1), 63-92 (ISSN 2165- 8757) <http://www.ijecer.net>

Sayın, K. B. (2010). *İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin empati becerileri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Selvi, K. (2018). Narsisistik kişilik bozukluğunun Adler'in aşağılık ve üstünlük kompleksleri açısından analizi: Bir olgu çalışması. *AYNA Klinik Psikoloji Dergisi*, 5(1), 1-20.

Soysal, Ö (2017, 14 Eylül). Terapi Sürecinde Empati. Erişim adresi: http://ozgesoysal.com/uploads/dosya/15053410294b5c-Terapide_Empati.pdf

Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye'de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25), 42-59.

Schneider, B.H. (1993). Children's social competence in context. Oxford Pergamon Pr. P. 202.

Spokas, M. & Heimberg, R. G. (2009). Overprotective parenting, social anxiety and external locus of control: Cross-sectional and longitudinal relationships. *Cognitive Therapy and Research*, 33(6), 543.

Stephen, A. Appelbaum (1973). Psychological-Mindedness: Word, Concept And Essence. *International Journal of Psycho-Analysis*, 54: 35-46.

Stojiljković, S., Djigić, G., & Zlatković, B. (2012). Empathy and teachers' roles. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 69, 960-966.

Şahin, N. H. ve Yeniçeri, Z. (2015). “Farkındalık” Üzerine Üç Araç: Psikolojik Farkındalık, Bütünleyici Kendilik Farkındalığı ve Toronto Bilgece Farkındalık Ölçekleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30(76), 48-64.

Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*. (6th Edition). Boston: Pearson.

Taylor, C. T. & Alden, L. E. (2006). Parental overprotection and interpersonal behavior in generalized social phobia. *Behavior therapy*, 37(1), 14–24. <https://doi.org/10.1016/j.beth.2005.03.001>

T.C Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Değerlerin Edinilmesinde Ailenin Rolü, 2017. Aile Eğitim Programı.

Tiryaki-Şen, H., Yılmaz, F. T., Ünüvar, Ö. P., & Demirkaya, F. (2012). Birinci basamak sağlık hizmetlerinde görev yapan sağlık çalışanlarının empatik beceri düzeyleri. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(1), 6-12.

Tülgün, G. (2020). *Sosyal anksiyete bozukluğu ve psikolojik zihinlilik arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Türkegün, N. (2017). *İyilik dönemindeki iki uçlu bozukluk tanılı hastalarda içe bakış, içgörü, üstbilis ve psikolojik zihnililiğin işlevsellik ile ilişkisi* (Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi). Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.

Toktamış, A. (2008). *Erinlik dönemi öğrencilerinin ebeveyn tutumları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Topçu, Ç. (2008). The relationship of cyber bullying to empathy, gender, traditional bullying, internet use and adult monitoring [M.S.- Master of Science]. Middle East Technical University.

Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö. ve Çapa-Aydın, Y. (2010). Temel Empati Ölçeği Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması Turkish Adaptation of Basic Empathy Scale: Validity and Reliability Study. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(34), 174-181.

Thompson R. A. (1990). Emotion and self-regulation. In: Thompson R., editor. Socioemotional development. University of Nebraska Press; Lincoln. pp. 367–467.

Ulus, L. ve E. Yalçıntaş-Sezgin. (2019). Ergen bireylerin empati ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(3), 646-667.

Ural, S. N. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Demokratik Tutum ve Empatik Eğilim Düzeylerine Sosyal Bilgiler Dersinin Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Uysal, V. (2016). Gençlerde empati eğilimi, anne-baba tutumları ve dindarlık. *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7-40.

Yap, M. B., Pilkington, P. D., Ryan, S. M. & Jorm, A. F. (2014). Parental factors associated with depression and anxiety in young people: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 156, 8-23.

Yap, M. B. & Jorm, A. F. (2015). Parental factors associated with childhood anxiety, depression, and internalizing problems: a systematic review and metaanalysis. *Journal of Affective Disorders*, 175, 424–440.

Yeşilyaprak, B. (1993). Kişilik gelişiminde ailesel faktörlerin etkisine ilişkin bir araştırma. *Aile ve Toplum Dergisi*, 3 (1), 3-16.

Yıldırım, T. (2013). 3-6 Yaşında Olup Anaokuluna Giden Çocukların Annelerinde Algıladıkları Ebeveynlik Biçimleri ile Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların İlişkileri. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Wardecker BM., Kaplow JB., Layne CM. & Edelstein RS. (2017). Caregivers' positive emotional expression and children's psychological functioning after parental loss. *Journal Of Child Family Studies*, 26(12), 3490-3501.

Watson, J. C. (2002). "Re-visioning empathy" in Humanistic Psychotherapies: Handbook of Research and Practice. ed. D. J. Cain (Washington, DC: American Psychological Association, 445–471.

Weich, S., Patterson, J., Shaw, R. & Stewart-Brown, S. (2009). Family relationships in childhood and common psychiatric disorders in later life: systematic review of prospective studies. *The British Journal of Psychiatry*, 194(5), 392–398.

Weiten, W., Dunn, D.S. & Hammer, E.Y. (2012). *Psychology Applied to Modern Life: Adjustment in the 21st Century* 10th edition.

Wood, J. J., McLeod, B. D., Sigman, M., Hwang, W. C., & Chu, B. C. (2003). Parenting and childhood anxiety: theory, empirical findings, and future directions. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 44(1), 134–151. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00106>

Wolitzky, D.L. & Reuben, R. (1974), Psychological-mindedness. *J. Clin. Psychol.*,30:26-30. [https://doi.org/10.1002/10974679\(197401\)30:1<26::AID-JCLP2270300104>3.0.CO;2-H](https://doi.org/10.1002/10974679(197401)30:1<26::AID-JCLP2270300104>3.0.CO;2-H)

Yalçıntaş, M. (2019). *Fen Bilimleri Öğretiminde Kuantum Öğrenme Modeli Kullanmanın İlkokul Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Akademik Merak, Kaygı, Özyeterlik ve Başarı Düzeylerine Etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Yavuzer, H. (2006). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H. (2016). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, T. (2013). 3-6 Yaşında Olup Anaokuluna Giden Çocukların Annelerinde Algıladıkları Ebeveynlik Biçimleri ile Çocuk Yetiştirme Tutumları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların İlişkileri. *(Basılmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, İ. ve Y. Akyel. (2008). “Beden eğitimi öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi”. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 27-33.

Zetzel, E. R. (1956). Current concepts of transference. *The International Journal of Psychoanalysis*, 37, 369–375.

EKLER

EK-A ANA BABAYA BAĞLANMA ÖLÇEĞİ-I

Aşağıda, ana-babanızın çeşitli tutum ve davranışlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. 16 yaşınıza kadar olan dönemde **annenizi** hatırlamaya çalışarak, her bir ifadeye en uygun seçeneğin karşısındaki paranteze X işareti koyunuz.

	Tamamen böyleydi	Kısmen böyleydi	Pek böyle değildi	Hiç böyle değildi
1. Benimle yumuşak ve arkadaşça bir tarzda konuşurdu.	()	()	()	()
2. İhtiyaç duyduğum kadar yardım etmezdi.	()	()	()	()
3. Hoşlandığım şeyleri yapmama izin verirdi.	()	()	()	()
4. Duygusal olarak bana karşı soğuk görünürdü.	()	()	()	()
5. Sorunlarımı ve endişelerimi anlıyor görünürdü.	()	()	()	()
6. Bana karşı sevgi doluydu.	()	()	()	()
7. Kendi kararlarımı vermemden memnuniyet duyardı.	()	()	()	()
8. Büyümemi istemezdi.	()	()	()	()
9. Yaptığım her şeyi kontrol etmeye çalışırdı.	()	()	()	()
10. Mahremiyetime müdahale ederdi.	()	()	()	()
11. Olan-bitenler hakkında benimle konuşmaktan keyif alırdı.	()	()	()	()
12. Genellikle bana karşı güler yüzlüydü.	()	()	()	()
13. Bana, bebekmişim gibi davranma eğilimi vardı.	()	()	()	()

14. İhtiyaçlarımı ve isteklerimi anlamıyor gibiydi.	()	()	()	()
15. Kendimle ilgili kararları almama izin verirdi.	()	()	()	()
16. İstenmediğimi hissettirirdi.	()	()	()	()
17. Üzgün olduğum zamanlarda kendimi daha iyi hissetmemi sağlardı	()	()	()	()
18. Benimle pek fazla konuşmazdı.	()	()	()	()
19. O'na bağımlı olduğum duygusunu yaşatmaya çalışırdı.	()	()	()	()
20. Annem yanımda olmadığı zaman, kendime bakamayacağımı hissederdim.	()	()	()	()
21. İstedğim kadar özgürlük tanırdı.	()	()	()	()
22. İstedğim zaman dışarı çıkmama izin verirdi	()	()	()	()
23. Bana karşı aşırı koruyucuydu.	()	()	()	()
24. Beni övmezdi.	()	()	()	()
25.İstedğim gibi giyinmeme izin verirdi.	()	()	()	()

ANA BABAYA BAĞLANMA ÖLÇEĞİ-II

Aşağıda, ana-babanızın çeşitli tutum ve davranışlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. 16 yaşınıza kadar olan dönemde babanızı hatırlamaya çalışarak, her bir ifadeye en uygun seçeneğin karşısındaki paranteze X işareti koyunuz.

	Tamamen böyleydi	Kısmen böyleydi	Pek böyle değildi	Hiç böyle değildi
1.Benimle yumuşak ve arkadaşça bir tarzda konuşurdu.	()	()	()	()
2.İhtiyaç duyduğum kadar yardım etmezdi.	()	()	()	()
3. Hoşlandığım şeyleri yapmama izin verirdi.	()	()	()	()
4.Duygusal olarak bana karşı soğuk görünürdü.	()	()	()	()
5. Sorunlarımı ve endişelerimi anlıyor görünürdü.	()	()	()	()
6. Bana karşı sevgi doluydu.	()	()	()	()
7. Kendi kararlarımı vermemden memnuniyet duyardı.	()	()	()	()
8. Büyümemi istemezdi.	()	()	()	()
9.Yaptığım her şeyi kontrol etmeye çalışırdı.	()	()	()	()
10. Mahremiyetime müdahale ederdi.	()	()	()	()
11.Olan-bitenler hakkında benimle konuşmaktan keyif alırdı.	()	()	()	()
12. Genellikle bana karşı güler yüzlüydü.	()	()	()	()
13.Bana, bebekmişim gibi davranma eğilimi vardı.	()	()	()	()
14. İhtiyaçlarımı ve isteklerimi anlamıyor gibiydi.	()	()	()	()

15. Kendimle ilgili kararları almama izin verirdi.	()	()	()	()
16. İstenmediğimi hissettirirdi.	()	()	()	()
17. Üzgün olduğum zamanlarda kendimi daha iyi hissetmemi sağlardı	()	()	()	()
18. Benimle pek fazla konuşmazdı.	()	()	()	()
19. O'na bağımlı olduğum duygusunu yaşatmaya çalışırdı.	()	()	()	()
20. Babam yanımda olmadığı zaman, kendime bakamayacağımı hissederdim.	()	()	()	()
21. İsteddiğim kadar özgürlük tanırırdı.	()	()	()	()
22. İsteddiğim zaman dışarı çıkmama izin verirdi	()	()	()	()
23. Bana karşı aşırı koruyucuydu.	()	()	()	()
24. Beni övmezdi.	()	()	()	()
25. İsteddiğim gibi giyinmeme izin verirdi.	()	()	()	()

EK-B PSİKOLOJİK ZİHİNLİĞİN DENGELENMİŞ DİZİNİ

ÖLÇEK I: Aşağıda insanların kendilerini tanımlamak için kullandıkları bazı ifadeler bulunmaktadır. Her bir ifadenin sizi tanımlamada ne ölçüde uygun olduğunu, ifadenin yanında yer alan rakamlardan birini yuvarlak içine alarak belirtiniz. İfadelerin doğru ya da yanlış cevabı yoktur, önemli olan size en uygun olan rakamı işaretlemenizdir.

		Hiç uygun değil	Çok az uygun	Kısmen uygun	Oldukça uygun	Çok uygun
1	Çoğunlukla duygularım farkında değilimdir.	0	1	2	3	4
2	Olaylara ilişkin tutum ve duygularım ilgimi çok çeker.	0	1	2	3	4
3	Çoğu zaman duygularımı çok az yaşarım ya da hiç yaşamam.	0	1	2	3	4
4	Duygularıma nadiren kulak veririm.	0	1	2	3	4
5	Olumsuz duygularım bana kendimle ilgili çok şey öğretebilir.	0	1	2	3	4
6	İçimde neler olup bittiğinin farkında olman.	0	1	2	3	4
7	Aslında olumsuz duygularımı da önemsemek yararlıdır.	0	1	2	3	4
8	Duygularım bana neye ihtiyacım olduğunu gösterir.	0	1	2	3	4
9	Derinlerdeki duygularımın farkında değilim.	0	1	2	3	4
10	Davranışlarımın altında yatan sebepleri hiç düşünmem.	0	1	2	3	4
11	Duygularımın farkında olmak benim için yararlıdır.	0	1	2	3	4
12	Duygularımı anlamlandıramam.	0	1	2	3	4
13	“İçimdeki ben”i keşfetmeyi severim.	0	1	2	3	4
14	Derinlerdeki duygularım iyi bir yol göstericidir.	0	1	2	3	4

EK- C EMPATİ ÖLÇEĞİ

TÜM BİLGİLER KESİNLİKLE GİZLİ TUTULACAKTIR

İsim :.....

Cinsiyet :.....

Doğum Tarihi :.....

Bugünün Tarihi:.....

Anketi Nasıl Dolduracaksınız?

Aşağıda bazı ifadelerin listesi bulunmaktadır. Lütfen her ifadeyi çok dikkatli okuyunuz ve hangi şiddetle kabul veya red ettiğinizi, cevabınızı daire içine alarak oranlayınız. Bu testte doğru veya yanlış cevap yoktur.

LÜTFEN AŞAĞIDAKİ HİÇBİR İFADEYİ BOŞ BIRAKMAYINIZ

Örnekler :

Ö.1: Eğer her gün müzik dinleyemezsem kendimi üzgün hissederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Ö.2 : Arkadaşlarıma mektup yazmaktansa onlarla telefonda görüşmeyi tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Ö.3 : Dünyanın farklı bölgelerine seyahat etme isteğim yoktur.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Ö.4 : Kitap okumayı dans etmeye tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum

1. Birisi sohbet katılmak istediğinde bu durumu kolaylıkla anlayabilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
2. Hayvanları insanlara tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
3. Güncel eğilimler ve modayı takip etmeye çalışırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
4. Benim kolaylıkla anladığım şeyleri anlamadıklarında, başkalarına açıklama yapmak bana zor gelir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
5. Çoğu gece rüya görürüm.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
6. Diğer insanlarla ilgilenmekten hoşlanırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
7. Problemlerimi diğerleri ile tartışmaktansa kendi başıma çözmeye çalışırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
8. Sosyal ortamlarda ne yapacağımı bilmekte zorlanırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
9. Sabahları günün kendimi en iyi hissettiğim vaktidir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
10. İnsanlar sıklıkla tartışmada kendi görüşümü söylerken çok ileri gittiğimi söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
11. Bir arkadaşım ile buluşmaya geç kalırsam bu durumdan çok rahatsız olmam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
12. Arkadaşlıklar ve ilişkiler benim için çok zordur, bu nedenle onlarla canımı sıkmam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
13. Ne kadar küçük olursa olsun, asla kuralları/kanunları çiğnemem.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
14. Bir şeyin kaba ya da nazik olup olmadığına karar vermek bana sıklıkla zor gelir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
15. Sohbet sırasında dinleyen ne düşünüyor olabileceğinden çok kendi fikirlerime odaklanma eğilimindeyimdir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
16. Sözlü şakalardansa el şakalarını tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
17. Hayatı gelecekte çok bugün için yaşarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
18. Çocukken ne olacağımı görmek için solucanları kesmeyi severdim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
19. Eğer bir kişi bir şey söylüyor fakat görünürde söylediğinden başka bir şeyi kastediyorsa bunu çok çabuk kavrarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
20. Ahlaki konularda çok katı fikirlerim vardır.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
21. Bazı şeylerin insanları neden çok üzdüğünü anlamak benim için zordur.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum

22. Kendimi başka birinin yerine koymak benim için kolaydır.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
23. İyi davranışların bir ailenin çocuğuna öğreteceği en önemli şey olduğunu düşünürüm.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
24. Anlık kararlarla bir şeyler yapmayı severim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
25. Başka birinin nasıl hissedeceğini tahmin etmekte iyiyimdir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
26. Gruptan bir kişinin kendini huzursuz ya da mahçup hissettiğini çok çabuk fark ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
27. Başka birinin güceneceği bir şey söylersem, bu durumun benim değil onların problemi olduğunu düşünürüm.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
28. Eğer birisi yeni saç kesimini nasıl bulduğunu sorarsa, beğenmemiş de olsam doğruyu söylemeyi tercih ederim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
29. Neden bazılarının bir söz ile gücenebileceğini anlayamam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
30. İnsanlar sıklıkla sağımın solumun belli olmadığını söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
31. Herhangi bir sosyal faaliyette ilgi odağı olmayı severim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
32. Ağlayan insanları görmek beni (gerçekten) üzmez.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
33. Politika hakkında tartışmalara katılmayı severim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
34. Bir kastım olmamasına rağmen son derece açık sözlü biriyim ki bazı insanlar bunu kabalık olarak görüyor.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
35. Sosyal ortamlarda ne yapacağımı bilmekte zorlanmam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
36. İnsanlar onların nasıl hissettiklerini ve ne düşündüklerini anlamada iyi olduğumu söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
37. İnsanlarla konuşurken kendimle ilgili şeylerden çok onlarla ilgili konulardan bahsetmeye eğilimliyimdir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
38. Bir hayvanı acı içinde görmek beni mutsuz eder.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
39. Diğer insanların düşüncelerinden etkilenmeden kararlar verebilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
40. O gün için planladığım her şeyi yapmadan rahatlayamam.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
41. Ben konuşurken birisi ilgilenir ya da sıkılırsa bunu kolayca anlarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
42. Haberlerde acı çeken insanlar gördüğümde mutsuz olurum.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum

43. Arkadaşlarım çoğunlukla problemlerini bana açarlar çünkü benim çok anlayışlı birisi olduğumu söylüyorlar.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
44. Eğer birini rahatsız ediyorsam, o kişi bunu bana söylemese bile ben bunu anlarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
45. Sürekli yeni hobilere başlarım ama onlardan kolaylıkla sıkılıp başka şeyler aramaya yönelirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
46. İnsanlar bazen çok fazla alay edip ileri gittiğimi söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
47. Gerçekten büyük bir hızlı trene binecek olsaydım çok sinirli ve tedirgin olurum.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
48. Nedenin anlayamama rağmen insanlar çoğu kez duygusuz biri olduğumu söylerler.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
49. Eğer gruba yeni birisi katılırsa ortamla kaynaşmak için çabalaması gereken odur.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
50. Bir filmi genellikle karakterlerin duygularına kendimi kaptırmaksızın izlemeyi beceririm.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
51. Günlük yaşamda organize olmayı çok severim ve sıklıkla yapmam gereken gündelik işlerin bir listesini çıkarırım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
52. Başka birinin belli bir durumda ne hissettiğini hızla ve kolayca anlayabilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
53. Risk almayı sevmem.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
54. Karşımdaki kişinin ne hakkında konuşmak isteyebileceğini kolaylıkla tahmin edebilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
55. Birisinin gerçek duygularını saklıyor olduğunu anlayabilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
56. Karar vermeden önce destekleyen ve karşıt olan yönleri tartarım.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
57. Sosyal ortamlarda doğru davranabilmeyi çaba harcamaksızın başarabilirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
58. Başkalarının ne yapacağını tahmin etmekte iyiyimdir.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
59. Arkadaşlarımın problemleri olduğunda duygusal olarak etkilenirim.	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
60. Diğer kişilerin bakış açılarına katılmasam da genellikle değer veririm (saygı duyarım).	Kesinlikle katılıyorum	Sıklıkla katılıyorum	Bazen katılıyorum	Kesinlikle katılmıyorum

Türkçe uyarlama- Dr. Emre Bora, Leyla Baysan, 2007

EK-D SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU

Değerli Katılımcılar;

Aşağıda Klinik Psikologlarda Psikolojik Zihinlilik, Anne Baba Tutumu ve Empati ilişkisi konulu tez çalışmasına katkı sağlayacak bazı sorular bulunmaktadır. Sorulara vereceğiniz yanıtlarınızın samimiyeti çalışmanın gerçekliği yansıtabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Vermiş olduğunuz yanıtlar bu çalışmanın dışında herhangi bir amaç ile kullanılmayacak ve gizli tutulacaktır. Araştırmamıza vakit ayırıp katıldığınız ve katkı sağladığınız için teşekkür ederiz. Herhangi bir sorunuz veya araştırmanın sonuçlarına dair bilgi almak için [REDACTED] adresine e-posta atabilirsiniz.

1- Yaşınız?

2- Cinsiyetiniz?

3- Eğitiminiz?

4- Mesleki deneyim süreniz?

1-5 yıl 5-10 yıl 10 yıl ve üzeri

5- Takip ettiğiniz danışan sayısı kaçtır?

10-15 15-20 20 ve üzeri

6- Terapi desteği alıyor musunuz?

Evet Hayır

7- Cevabınız evet ise ne kadar süredir? En az 3 ay ise evet seçeneğini

işaretleyin.

Evet Hayır

